

SZAKDOLGOZAT

**Riedling-Kovács Szilvia
Fejlesztő biblioterápia
szakirányú továbbképzés**

**Kaposvár
2023**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Fejlesztő biblioterápia szakirányú továbbképzés

A FEJLESZTŐ BIBLIOTERÁPIA ALKALMAZÁSA
GYÜLEKEZETI GYAKORLATBAN REFORMÁTUS
LELKÉSZKÉNT

Belső konzulens: Dr. Vörös Klára Ilona PhD
egyetemi docens

Készítette: **Riedling-Kovács Szilvia**
HPU0SM
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet
Anyanyelvi és
Gyermekekultúra Tanszék

Kaposvár
2023

Tartalom

1. Bevezetés.....	4
1.1. A dolgozat témájának kijelölése, aktualitása	4
1.2. Célkitűzés	5
1.3. A dolgozat felépítése	6
1.4. Szakirodalom áttekintése.....	7
1.5. Alkalmazott módszer	8
2. A biblioterápia a gyülekezeti szolgálatban.....	9
2.1. A biblioterápia fogalma	9
2.1.1. Református gyülekezeti kontextusba illeszthető meghatározások.....	9
2.1.2. A biblioterápia meghatározása lelkészként.....	10
2.2. A biblioterápia helye a gyülekezeti szolgálatban	13
2.2.1. Biblioterápia mint a gyülekezetpedagógia része.....	13
2.2.2. A 13-14 éves korosztály gyülekezetpedagógiájának impulzusai a biblioterápia gyülekezeti alkalmazására	15
2.2.3. Serdülők a gyülekezetben	16
2.2.4. Az olvasóvá nevelés kihívásai a vizsgált korosztályban	17
2.2.5. A fantasztikus műfajok jelentősége a vizsgált korosztályban.....	20
3. Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv és szerzője	23
3.1. Az első gyermek-fantasy	23
3.2. Keresztyén gyerekirodalmi alkotás.....	27
3.3. A szerzőről.....	28
4. Biblioterápiás foglalkozás C. S. Lewis Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete alapján	30
4.1. A foglalkozás célja, körülményei.....	30
4.2. A foglalkozás felépítése	31
4.3. A foglalkozás értékelése	33
5. Összegzés	34
Irodalomjegyzék	36
Melléklet.....	38
1. számú melléklet – Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv borítója ..	38
2. számú melléklet – Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete	39
3. számú melléklet – Foglalkozástervezet Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete alapján.....	43

1. Bevezetés

„Álmodtam egy világot magamnak, itt állok a kapui előtt.

Adj erőt, hogy be tudjak lépni, van hitem a magas falak előtt.”

Edda: Álmodtam egy világot magamnak

1.1. A dolgozat témájának kijelölése, aktualitása

Amikor a bennünket körülvevő világban zajló folyamatokat és eseményeket szeretnénk jellemezni és benne önmagunkat elhelyezni, akkor több fogalom és kép is eszünkbe juthat. Milyen az a világ, amelyben élünk? Rendkívüli módon felgyorsult, minden és mindenki mozgásban van. Egyetlen állandó van: a folyamatos változás. Ebben az állandósult mozgásban nehezen találunk kapaszkodót. Úgy érezzük, bizonytalanná és kiszolgáltatottá váltunk. Nem tudjuk uralni mindazt, ami történik, inkább csak sodródunk, bennünket is visznek magukkal az események. Pedig érezzük, mekkora szükség lenne arra, hogy megálljunk és értelmezzük mindazt, ami közben bennünk és velünk történik.

Ha egy másik képpel szeretnék élni, akkor a világot egy olyan házhoz hasonlíthatjuk, amit egyszerűen nem lehet kiismerni – ahogyan azt C. S. Lewis megfogalmazza Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyvében (C. S. Lewis 2022, 10). A házra szimbólumként legtöbbször úgy tekintenek, hogy az egyén életét vagy magát a személyt jelképezi, én azonban most dolgozatomban a világ megjelenítésére használom.

A világ előbb említett jellemzői miatt gyakran találkozunk azzal a megállapítással, hogy világunk válságban van. A válság azonban nemcsak fenyegetettséget, veszélyhelyzetet jelenthet, hanem lehetőséget is. David Bosch, néhai dél-afrikai misszionárius hívta fel a figyelmet arra, hogy a japán írásban két másik jel kombinációjából áll a „válság” szó. Az egyik a „veszedelem”, a másik a „lehetőség”. „A válság tehát nem a lehetőség vége, hanem valójában a kezdete: az a pont, ahol a veszély és az alkalom találkozik, ahol a jövő egyensúlyban van, és az események többféleképpen alakulhatnak” (Bosch 2005, 2). Ha a válságban csak veszélyt

látunk, akkor a tehetetlenség érzése fog növekedni bennünk, hiszen egy veszélyes helyzetre semmiféle befolyásunk nincs, csak kibírni, túlélni tudjuk. A lehetőség azonban már arról beszél, hogy van, ami rajtunk múlik. A lehetőséggel lehet jól élni, kihasználni, mindenekelőtt pedig felismerni.

Ha visszautalunk a C. S. Lewistől kölcsönzött képre: „...ez egy olyan ház volt, amit egyszerűen nem lehetett kiismerni” (S. C. Lewis 2022, 10) és továbbgondoljuk, akkor eszünkbe jut, hogy egy kiismerhetetlennek tűnő házban (világban) számtalan ajtó is található, melyeken át különböző helyekre jutunk. Annak a válságnak a kezelésében is, amelyet érzékelünk magunk körül, adódnak lehetőségek, melyek eszközök lehetnek a kezünkben. Eldöntendő kérdésként áll azonban előttük, hogy melyik lehetőség adatott számunkra a sok közül?

Dolgozatomban azt a kérdést szeretném megvizsgálni, hogy a biblioterápia a mi lehetőségünk-e, elsősorban a gyülekezeti szolgálatban.

1.2. Célkitűzés

Dolgozatomban szeretnék igennel válaszolni az imént feltett kérdésre. Igen, az egyház – és annak részeként egy református gyülekezet -, amelyre szintén igaz, hogy krízishelyzetben van, tekinthet lehetőségként a biblioterápiára, azon belül pedig a fejlesztő biblioterápia módszerére. Miután erre a kérdésre igennel válaszolunk, akkor azoknak a feladatoknak az elvégzése következik, amelyekről dolgozatom további részében szeretnék részletesen írni.

1.3. A dolgozat felépítése

Dolgozatomban először a biblioterápia fogalmát határozom meg gyülekezeti kontextusban. Ezt követően kijelölöm a biblioterápia helyét a gyülekezeti szolgálatok sorában. Végül pedig bemutatom egy konkrét gyülekezeti korcsoportban egy választott mű biblioterápiás alkalmazási lehetőségét.

A választott korosztályhoz a 13-14 évesek tartoznak, akik jellemzően az általános iskola 7. és 8. évfolyamára járnak. Azon kívül, hogy ebben az életkorban meghatározó kérdés a pályaválasztás és a további tanulmányok, a másik jellemző, hogy egyházunkban rendszerint ebben az életkorban történik a konfirmáció is. A konfirmáció alkalmával tesznek a fiatalok bizonyosságot arról, hogy megismerték református keresztyén hitünk igazságait és megerősítik azt a fogadalmat, melyet szüleik és keresztszüleik keresztelésük alkalmával tettek. Ez a két pontosítás azért fontos a dolgozat szempontjából, mert az általános iskola befejezésének ideje kétszeresen is egy másik helyre, helyzetbe, sőt, mondhatjuk úgy is, hogy másik világba való átlépés lehetőségét hordozza magában. Az egyik átlépés másik iskolába, iskolarendszerbe, tanulási folyamatba és közösségbe való átlépést jelent, a másik pedig egy gyülekezet közösségébe tagként való belépést.

A választott mű S. C. Lewis *Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény* című regénye, mely a szerző Narnia-sorozatának második kötete. A könyv témáját és műfaját tekintve is kapcsolódik a választott korosztály életkori sajátosságaihoz, jellemzőihez. C. S. Lewis Narnia-sorozatával teremtette meg a gyermek-fantasy műfaját, mely napjainkban is különösen alkalmas arra, hogy az olvasóvá nevelés szolgálatába állítsuk. Dolgozatomban a könyv első fejezetét vizsgáltam meg és dolgoztam fel, ennek eredménye az a foglalkozástervezet, melyet bemutatok majd.

1.4. Szakirodalom áttekintése

A dolgozat témáját tekintve egyik oldalról azt mondhatjuk, hogy bőségesen áll rendelkezésre szakirodalom. Akár a biblioterápia fogalmi tisztázásáról van szó, akár annak gyakorlati alkalmazásáról, találunk hazai és külföldi szerzők tollából származó anyagot. Ezek közül leginkább Carol és Beth Doll, amerikai testvérpár kézikönyvére támaszkodtam, a hazai szakirodalomból pedig Béres Judit és Jeney Éva könyveire. Nem okoz nehézséget az sem, hogy a kiválasztott korcsoport – 13-14 évesek – jellemzéséhez megtaláljuk a forrásokat. Különösen arra fektettem hangsúlyt és azokra a tanulmányokra támaszkodtam, melyek ennek a korosztálynak az olvasáshoz való viszonyáról és olvasási szokásairól szólnak. Elsősorban Gombos Péter és Csimá Melinda tanulmányára, mely a digitális bennszülöttek olvasási kedvéről és olvasási szokásairól szól. A választott műről – C. S. Lewis: Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyve – szintén bőségesen áll rendelkezésre szakirodalom.

Természetesen a gyakorlati teológia oldaláról is találunk több olyan művet, mely az aktuális gyülekezeti szolgálat kihívásairól és feladatairól szól. Siba Balázs, Szabóné László Lilla és Pángyánszky Ágnes: Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv című művét szeretném mindenképpen megemlíteni erről az oldalról.

A legnagyobb kihívást az jelentette, hogy a biblioterápia gyülekezetben, különösen református gyülekezetben való felhasználásáról találjak forrást. Sajnos, eddig nem készült még olyan felmérés vagy tanulmány, amely arról szólna, hány gyülekezetben és hogyan alkalmaznak biblioterápiás módszereket. Néhány református lelkésztől tudunk csak, akik egyúttal biblioterapeuták is.

Dolgozatom célja éppen ezért a biblioterápia és a gyülekezeti szolgálat közös nevezőjének megtalálása volt, valamint a biblioterápia helyének meghatározása a gyülekezeti szolgálatban.

1.5. Alkalmazott módszer

Dolgozatom forráselemzésen alapuló szakdolgozat. Az elérhető szakirodalom alapján készítettem el. A téma újszerűsége miatt a témával kapcsolatos felmérések és tanulmányok még nem érhetők el.

2. A biblioterápia a gyülekezeti szolgálatban

2.1. A biblioterápia fogalma

2.1.1. Református gyülekezeti kontextusba illeszthető meghatározások

Ha a biblioterápia egységes fogalmi meghatározását keressük, nagyon gyorsan szembesülünk azzal, hogy ilyen nincs. Sokkal inkább találkozunk azzal, hogy bár ugyanazt a folyamatot írják le a szerzők és a biblioterápiát alkalmazók, de más szavakat használva és különböző hangsúllyal. „Legegyszerűbben megfogalmazva, a biblioterápia könyv vagy könyvek olvasása abból a célból, hogy az olvasónak segítsen megbirkózni valamilyen személyes problémával” (Doll-Doll 2011, 8).

Ugyanezen szerzőpáros ír arról, hogy a biblioterápiát olyan átfogó folyamatnak látja, amelynek egyik végén az egyszerű olvasói tanácsadás áll, a másikon pedig az átfogó pszichoterápiás programok. Ebből következik a biblioterápia inkluzív jellege, hiszen helyet kínál az átlagos, mindennapi problémával küzdő résztvevőnek éppen úgy, mint annak, akinek egyéni szükségletei vannak és terápiára van szüksége. Ha gyülekezeti kontextusban gondolkodunk, nagyon fontos ezt az inkluzív jelleget hangsúlyozni, hiszen egy-egy gyülekezet is a legkülönbözőbb életkorú, nemű, foglalkozású tagokból áll, akik változatos élethelyzetekből és körülmények közül érkeznek. Ők mind meghívottai lehetnek a gyülekezetben zajló biblioterápiás tevékenységnek, hozzáteve, hogy mindezt a fejlesztő biblioterápia keretein belül tesszük. Azokban az esetekben, amelyek magasabb szintű terápiás beavatkozást igényelnek, klinikai biblioterápiára van szükség.

A fejlesztő és a klinikai biblioterápia közötti megkülönböztetésnek több évtizedes hagyománya van. Ez a kettős tipológia Clara Richardson Lacktól, a washingtoni St. Elisabeths Hospital Hynes által alapított biblioterápiás képzését vezető orvosi könyvtárostól származik, aki igyekezett körülhatárolni egy nem orvos végzettségű személy lehetőségeit és feladatait az emberek és a társadalom jóllétének javításában, mentális egészségének megőrzésében – a könyvek használatának segítségével (Béres 2017, 148-149). „A fejlesztő biblioterápia esetében az olvasmányok és beszélgetések az általános személyiségfejlődést célozzák meg, a klinikai

biblioterápia esetében konkrét problémákra fókuszálnak” (Doll-Doll 2011, 16) – fogalmazza meg a fejlesztő- és a klinikai biblioterápia közötti különbséget a Doll-szerzőpáros.

Béres Judit Élet a sorok között című könyvében az irodalomterápiát a következőképpen határozza meg: „Bár nevében szerepel a terápia szó, az irodalomterápia leggyakrabban az egészségesek terápiája” (Béres 2022, 34-35). Fogalmazhatunk úgy is, hogy jótékony hatása van mindenkire, aki hétköznapi helyzetekben keres megoldásokat vagy szeretne elakadásain – legyenek azok magánéleti jellegűek vagy hivatásában tapasztaltak – továbbjutni, illetve az emberi élet fordulóin vagy életvezetési kérdésekben segítséget, támogatást kapni. Mindez teljes mértékben igaz mindazokra, akik egy-egy gyülekezethez tartoznak és az előbb említett okok miatt fordulnak a biblioterápiához.

Ha gyülekezeti szempontból közelítjük meg a biblioterápia alkalmazhatóságát, akkor ehhez a felsoroláshoz odatehetjük még a hitbeli kérdéseket és elakadásokat, illetve azokat a kérdéseket is, amelyek a keresztyén hit gyakorlati megélése során adódnak. A biblioterápia alkalmazása során a gyülekezeti résztvevők segítséget kaphatnak abban, hogy a feldolgozásra kerülő szöveggel való találkozás során, védett környezetben ezek a kérdések, aggodalmak, kétségek a felszínre kerüljenek. Gyakran ez jelenti az első lépést azon az önismereti úton, melynek során hitbeli növekedés történhet.

2.1.2. A biblioterápia meghatározása lelkészként

A már említett szerzőpáros, Carol és Doll Beth, könyvének előszavában leírja, hogyan jutottak arra a felismerésre beszélgetéseik során, hogy azért is értenek mást a biblioterápia alatt, mert más a hivatásuk. Egyikük könyvtár-informatikus, másik pedig pszichológus volt (Doll-Doll 2011, 6). A két fogalmi meghatározás különbözősége tehát nemcsak abból fakadt, hogy ők ketten különböző személyiségek voltak, különböző tapasztalatokkal a hátuk mögött, hanem abból is, hogy eltérő módon élték a mindennapokat, melynek jelentős részét munkahelyükön, hivatásuk gyakorlásával töltötték. Személyes definíció megfogalmazására volt szükségük, amely megalkotásához hozzájárult munkájuk is, és amely segített nekik abban, hogy tisztán lássanak és elindulhasson közöttük az a párbeszéd, amely a további közös gondolkodás és együttműködés alapja lett.

Azért tartom fontosnak az általuk leírtakat, mert mindebből számomra az következik, hogy akkor jutunk a legszemélyesebb definícióhoz a biblioterápiáról, ha abban megjelenik hivatásunk is. Hivatásunkat, mint szűrőt használhatjuk, amikor különböző meghatározásokkal találkozunk és utána fogalmazhatjuk meg sajátunkat. Az én definícióm, melyet leginkább sajátomnak érzek, szorosan összefügg azzal, hogy lelkeszként fogalmazom meg azt.

Lelkeszként természetes, hogy hivatásomat a szolgálat szóval foglalom össze. Gyülekezeti lelkesznek lenni azt jelenti, hogy szolgálok különböző korú, nemű, különböző körülmények között élő emberek felé és között. A biblioterápia alatt is a lelkeszi szolgálat egyik formáját szeretném érteni. Egy olyan szolgálatét, amely során gyógyulás történhet. Ezzel csatlakozom azokhoz a meghatározásokhoz, amelyek a biblioterápia gyógyító jellegét hangsúlyozzák, de mégsem teljes mértékben. Azt gondolom, hogy valóban történhet gyógyulás, helyreállítás, de nem mindig és nem szükségszerűen, kikényszeríthető módon. Van az egész folyamatnak egy olyan titka és csodája, amely kívül, pontosabban felül áll mindazokon, akik részt vesznek benne. Túlmutat a terapeután, mert nem csak tőle függ, és túlmutat a résztvevőn is, mert nem tud vele előre számolni, sem azt kikövetelni magának.

Ha a biblioterapeuta személyére úgy tekintünk, hogy ő szolgálatot végző személy, akkor még egy fogalmat segítségül hívhatunk. Ez pedig a pedagógus. A szó görög eredetű. A paisz =gyermek és az ago=vezet szavak összetételéből származik. A pedagógus (paidagogosz – gyermekvezető) az a művelt rabszolga volt, aki a gyermeket a magántanítóhoz kísérte Athénban a Kr. e. VI-V. században, majd onnan hazakísérte. Feladatköréhez tartozhatott, hogy otthon is tanult a gyermekkel. Később feladatköre egyre bővült, és a gondjaira bízott fiú erkölcsi nevelését is rábízta (Mészáros-Németh-Pukánszky 2005, o.n.).

Azt a képet szeretném kiemelni ebből a szómagyarázathoz és azt lássuk magunk előtt, ahogyan a paidagogosz kézen fogja a rábízottat (és én itt már nemcsak gyermekre gondolok, hanem felnőtte is) és kíséri útján, majd újból kézen fogja és hazavezeti. A biblioterápia során hasonló kézen fogás és úton való kísérés történik az én megfogalmazásomban. Megint csak lelkeszként tenném hozzá: ez a kézen fogás és kísérés azok körében történik elsősorban, akik rám bízottak, akik felé és között szolgálok. Egy jó biblioterapeuta lelkesz abban segíthet, hogy – megint csak a gyermeket kézen fogó és őt kísérő paidagogosz képénél maradva – melyik úton induljon az, aki rábízott. Segíthet meglátni a célt, amely felé halad és az utat is, amely elviheti őt addig. Segíthet annak felismerésében is, hogy milyen megoldandó problémával küzd a hozzá forduló és, hogyan válhat képessé annak megoldására.

Magától értetődőnek tűnik a biblioterápia és a gyülekezeti szolgálat közötti szoros kapcsolat, ha arra gondolunk, a Könyvek könyve, a Szentírás áll mindig a középpontban a különböző gyülekezeti alkalmak során. A református kegyességi gyakorlatnak – amely hangsúlyozza az egyéni és közösségi, rendszeres bibliaolvasás fontosságát –, mindig is része volt olyan kifejezések használata, mellyel a biblioterápia alkalmazása során is találkozunk. Pl. az előttünk lévő bibliai szöveg olyan, mint egy tükör, beletekintve saját magunkat látjuk, vagy: a Bibliát olvasva saját magamat olvasom, sőt engem olvas a Szentírás, illetve amit olvasok, nekem és rólam szól. Béres Judit hasonlóképpen fogalmazza meg, mi történik az irodalomterápiában. „Az irodalomterápia arra hív, hogy önismereti tétellel olvassunk, írjunk, s keressük meg a szövegekben önmagunkat, személyes érintettségünket” (Béres 2022, 7).

„A biblioterápia gyakorlat, nem elmélet. Azaz: megléte nem múlik elméleti feltételeken. Akkor is volt, amikor nem így nevezték...” (Jeney 2012, 24). A legrégebbi időkben is létezett. Mindig létezett embereknek olyan csoportosulása, akik azért gyülekeztek össze, hogy meghallgassanak egy élő szóban elmondott történetet, melyről utána tudtak továbbbeszélgetni. A korai időkben is jelen volt – terapeutaként – a mesélő, az elbeszélő és a másik oldalon a hallgató, a befogadó, a résztvevő. A biblioterápia ezenfelül iktat be közvetítő közegként egy harmadik nyelvi produktumot, az irodalmi művet (Jeney 2012, 12).

Szintén Jeney Évánál olvashatunk arról, hogy az írás- és olvasástevékenység mint kezelési eljárás az antikvitás óta része volt az egészséges életről szóló tanításnak, a dietetikának. Az egészséges életről szóló tanításnak pedig elsőrendű célja volt az egészséges állapot megőrzése és a beteg állapot kialakulásának megelőzése. Gyógyításról akkor volt szó, amikor minden erőfeszítés ellenére beteg lett valaki. Az egészséges állapot alatt pedig a teljes ember egészségét értették, melyhez hozzátartozott a lelki és mentális jóllét is.

Ehhez a jóllétéhez szorosan kapcsolódott és kapcsolódik ma is a történetekkel, szöveggel, könyvekkel való gyógyítás és gyógyulás, illetve annak lehetősége, hogy valaki egészséges maradjon és ne betegedjen meg. Jó erre az egészséges állapotban való megmaradásra gondolnunk, amikor a terápia szóra gondolunk és azt értelmezzük a biblioterápia definíciójában.

A biblioterápia gyülekezeti kontextusba helyezésénél pedig még hangsúlyozottabban jelenik meg, hogy az része lehet annak a törekvésnek, mely a teljes ember testi-lelki-szellemi jóllétének fenntartását tűzi ki célul. „A Bibliából egyértelműen kiderül tehát, hogy a terápia szolgálatot és gondozást is jelentett már a kezdetek kezdetén is” (Jeney 2012, 34). Isten már az

Ószövetségben is úgy jelenti ki magát, mint aki orvos és gyógyító abban az értelemben, hogy arról tanít, hogyan gondoskodhat magáról az ember, hogy a betegség kialakulását megelőzze. Az Újszövetségben pedig Jézus mutatta be legteljesebben azt, hogy a test-lelki egészség megőrzése eleve benne van az isteni tervben. Jézus mindenkori tanítványainak közössége, az egyház, feladatként kapta, hogy bizonyosságot tegyen Istennek az egészség megőrzéséről és az ember jóllétéről való eredeti tervéről. A gyülekezeti közösségek pedig a megőrzésnek és a helyreállításnak, gyógyulásnak színtereivé válhatnak. Ebben a folyamatban hathatós eszköz lehet a biblioterápia.

2.2. A biblioterápia helye a gyülekezeti szolgálatban

2.2.1. Biblioterápia mint a gyülekezetpedagógia része

Az eddig leírtakból felismerhetjük, hogy a biblioterápia fontos és kihagyhatatlan része lehet a gyülekezeti szolgálatnak. Úgy is fogalmazhatunk, hogy jogos helye van a szolgálatok sorában. A következőkben azt fogjuk megvizsgálni, hogy hol is van pontosan ez a hely. Másképpen megfogalmazva, arra a kérdésre keressük a választ, hogy hol találunk kapcsolódási pontot a biblioterápia és a teológiai tudományok között.

A teológia kifejezés két görög szóból áll: theosz=Isten és logosz=szó. A teológia szó szerint tehát Istenről való beszéd. Mindannak az összefoglalása, amit Istenről tudhatunk, és amit ő kijelentett számunkra Igéjében. Ennek írott formája a Szentírás, testet öltött formája Jézus Krisztus, hirdetett formája pedig az igehirdetés. A teológia azon törekvések összessége, hogy ismerjen meg és mondjon el minél többet – a Kijelentés alapján – Isten természetéről, szándékáról, terveiről, cselekedeteiről. Az idő múlásával természetesen változás történt a teológia meghatározásában is. Az utóbbi években a következő definíciók segítségével írják le a teológia lényegét: „egy olyan gondolkodási rendszer, mely igyekszik megérteni Istent” és „a keresztyén hit alapvető gondolatainak rendszeres tanulmányozása” (McGrath 1995, 122).

A teológia összetett tudomány, számos, egymással kapcsolatban álló területet hoz össze bonyolult szövetségbe, ezért szükséges egy struktúrával rendelkező teológiáról beszélni. A

teológiát hagyományosan négy nagy területre oszthatjuk, melyek a következők: bibliai tudományok, egyháztörténet, rendszeres teológia, gyakorlati teológia.

A biblioterápia gyakorlati jellegéből adódik, hogy a kapcsolódást a teológiai tudományokhoz elsősorban a gyakorlati teológia keretein belül kell keresnünk. Ahogyan Szűcs Ferenc református teológiai tanár megfogalmazta: „a gyakorlati teológia az egyház életjelenségeivel foglalkozó tudomány” (Szűcs 1993, 24).

A gyülekezetpedagógia a gyakorlati teológia résztudománya, mely egyszerre régi és új. „Régi, mert a katechetikai tradícióból nőtt ki, és a gyülekezetben folyó tanító-nevelő feladatokat tartja szem előtt, egyszersmind azonban új is, mert e feladatokat a teológiai indíttatásokon túl pedagógiai felelősséggel kívánja tervezni és megvalósítani” (Siba-Szabóné-Pángyánszky, 2019, 11).

Annak ellenére, hogy a gyermekek a hittel kapcsolatos első ismereteket a családban kaphatják és, hogy az iskola is a hitoktatás színterévé vált, mégis, a keresztyén nevelés és a hitbeli növekedés első számú színtere a gyülekezet lett. Korábban természetes volt egész családok és ezzel együtt minden generáció jelenléte a gyülekezeti alkalmakon. Már a legkisebbek is előzetes ismeretekkel érkeztek a gyülekezet közösségébe. Mindez nem kívánta meg azt a tudatosan előkészített, megtervezett és felépített pedagógiai tevékenységet a gyülekezetektől, amely ma már jogosan várható el tőlük. Természetesen mindez nem jelenti azt, hogy csak az utóbbi években végeznek pedagógiai tevékenységet a gyülekezetek. Mindig is szükség volt azoknak a téves elképzeléseknek a javítására, melyek forrása gyakran a család és az abban élő hiedelmek, szokások voltak. Az imént felsoroltak miatt is „előnyösebbnek látszik, ha a gyermek szakavatott nevelők segítségével nyer bevezetést a keresztyén életbe” (Siba-Szabóné-Pángyánszky, 2019, 12). Nem véletlenül fogalmaznak a szerzők úgy, hogy bevezetést nyernek a gyermekek a keresztyén életbe. Elkezdődhet az életükben egy folyamat, amelyben a kezdő lépést továbbiaknak kell követnie, ahhoz, hogy valóban úton járók legyenek. A Krisztus követés útján pedig már együtt haladhatnak az egész gyülekezettel, annak minden tagjával.

A gyülekezetpedagógiai munka során nem egyszerűen bibliai ismeretek tanítása és fontos információk átadása, megtanítása történik. A keresztyén hit valódi megélésének elősegítése kell, hogy az elsődleges cél legyen. Mindannak, amiről szó esik „kognitív-affektív természetű hittapasztalatok formájában kell átélhetővé válnia” (Siba-Szabóné-Pángyánszky 2019, 13).

A gyülekezetpedagógiának feladata minden korosztály megszólítása, nemcsak a gyermekeké és fiataloké. Célja a tanítványképzés abban az értelemben, hogy aki Krisztust

szeretné követni, annak egy egész életen át tartó folyamatban kell maradni, melynek során tanít és tanul egyszerre. A gyülekezetpedagógia a maga módszereivel és meglátásaival ehhez, a gyülekezetben történő tanuláshoz szeretne segítséget adni.

2.2.2. A 13-14 éves korosztály gyülekezetpedagógiájának impulzusai a biblioterápia gyülekezeti alkalmazására

Gyülekezeten kívül és belül is találkozhatunk azzal a nézettel, hogy a gyermekek egy bizonyos kor eléréséig, nem ugyanolyan tagjai a gyülekezetnek, mint a felnőttek. Ez az elgondolás onnan eredeztethető, hogy a református egyházban a konfirmáció alkalmával lesz valaki a gyülekezet önálló, felnőtt tagja. Bár nincs meghatározott időpontja a konfirmációnak, de 12 éves kor előtt nem szokott rá sor kerülni. Legáltalánosabban az általános iskola 7. és 8. évfolyamában, vagyis 13-14 éves korban történik. Sokan még ezt az életkort sem tartják megfelelőnek egy olyan döntés meghozatalára, amely a fogadalomtétel szövege szerint, egész életre szól. Vannak olyan kezdeményezések, amelyek a középiskolás kort jelölik meg, mint optimális életkort.

A felnőtt gyülekezeti tagok közül éppen a fentebb leírtak miatt, sokan úgy tekintenek a gyermekekre, mint akikre nem lehet elkötelezett tagként számítani. Nem „megbízhatók” abban az értelemben, hogy vagy jelen vannak a gyülekezetben rendszeresen, vagy nem. Lehet, hogy tesznek konfirmációi vizsgát és fogadalmat, de nem feltétlenül, hiszen erre kényszeríteni nem lehet őket.

Ezzel szemben az én személyes meggyőződése is, amit az Együtt a hit útján: Gyülekezetpedagógiai kézikönyv is hangsúlyoz: a gyermekek is a Krisztus-test, vagyis az egyház és a gyülekezet tagjai. Úgy kell rájuk tekinteni, mint akiknek van helye a közösségben. Ha így tud rájuk tekinteni, akkor „meg akarja őket hívni Isten gyülekezetébe, az általa kapott áldást tovább akarja adni nekik, és részt akar venni az egyéni hitformálódásukban” (Siba-Szabóné-Pángyánszky 2019, 149). Mindennek a gyülekezeti szolgálatokra is hatása van. Egyrészt a gyermekek is együtt szolgálhatják a felnőttekkel Urukat, másrészt úgy kell számolni velük, mint akik állandó résztvevői a közösség életének. Ebből az következik, hogy nem csak az ún. hagyományos gyermek alkalmakra hívhatjuk őket és várhatjuk jelenlétüket, mint amilyen a gyermekistentisztelet, ifjúsági óra vagy tábor. Teljes joggal várhatják, hogy részesedhessenek

minden olyan alkalom áldásaiban, amin egy felnőtt gyülekezeti tag részt vesz. A biblioterápia fontosságáról, annak lehetőségként való felfogásáról írtam már, és el is helyeztem a gyülekezeti szolgálatok között. Az elméleti megalapozás után következhet tehát annak kijelentése, hogy amikor a gyülekezetekben folyó, gyermekek és fiatalok között szolgálatról beszélünk, akkor ide kell értenünk a biblioterápiás foglalkozásokat is.

2.2.3. Serdülők a gyülekezetben

Amikor erre a korosztályra és jellemzőikre gondolunk, akkor ezek alapján nagyon sokféle kép jelenik meg előttünk. Gyülekezeti szempontból – ahogyan azt már említettem -, az a korosztály jellemzően az, amely közvetlenül a konfirmáció előtt áll, illetve a konfirmáció előkészítőn vesz részt. Lehetséges, hogy sokszor megfordult már a gyülekezet alkalmain, esetleg családjával együtt. Az is sokszor előfordul azonban, hogy a konfirmáció előtti 1-2 évben bukkan csak fel, családja kérésének eleget téve vagy barátai hívásának engedve. Fontos időszak ez a serdülők életében, számtalan változással jár együtt, de fontos a gyülekezet számára is. Szeretné megtartani ezeket a fiatalokat, olyan közösségi alkalmakat szervezve számukra, ahol megnyeri őket.

A serdülőkor viszonylag hosszú, 8-10 éves időszak. Ezt még három további szakaszra szokták osztani. 10 éves kor körül kezdődik a prepubertás, ezt követi egy 6-7 éves időszak, melyet korai adoleszcenciának neveznek, végül következik a késői adoleszcencia ideje (Siba-Szabóné-Pángyánszky, 2019, 179). A dolgozatban a 13-14 éves korosztályról van szó, akik a serdülőkor középső szakaszát élik éppen.

Mi jellemző erre a korosztályra?

A külső szemlélő számára leginkább megragadhatóan látványos, testi változáson mennek keresztül. Mindezek természetesen lelki változásokat is indítanak.

„Piaget elmélete szerint a serdülő gondolkodása már nem kötődik tárgyakhoz, hanem elvont fogalmakkal is tud dolgozni (Siba-Szabóné-Pángyánszky 2019, 180). Amikor egy kérdéssel, problémával, feladattal találkozik, akkor képes arra, hogy előre végiggondolja a különböző lehetőségeket, hogy hipotéziseket használjon gondolkodása során, képes a metagondolkodásra és a megszokás korlátait meghaladó gondolkodásra. Ha mindezt gyülekezeti szempontból

gondoljuk végig, akkor azt kell szem előtt tartanunk, hogy minél több olyan alkalmat biztosítsunk számukra, ahol lehetőségünk van gondolkodni. Az egyházi szolgálatok résztvevői könnyen esnek abba a hibába, hogy azt közvetítik: mi tudjuk a válaszokat és a megoldásokat. A hallgatóságnak nem is kell gondolkodni, csak el kell fogadni, amit elhangzik. A serdülőket ez a fajta, felülről való megmondási kényszer egészen biztosan nem vonzza, inkább riasztja őket. A biblioterápiás módszerek alkalmazása, a kérdések feltevése konkrét válaszok nélkül, ezért lehet jól járható út ennek a korosztálynak a megközelítésében.

„A serdülőkor legfontosabb folyamata, hogy a világ egyre szélesebb ismerete és önmaga egyre mélyebb megismerése segíti őt az integrált, felnőtt identitáshoz” (Siba-Szabóné-Pángyánszky 2019, 182). A serdülőkor legnagyobb kihívása annak a kérdésnek a személyes megválaszolása, hogy ki vagyok én, és mi lehet belőlem? Az vagyok, akinek én látom magam vagy az, akinek mások látnak engem? Egyáltalán nem mindegy, hogy a „mások” visszajelzése a virtuális vagy a valós életből származik-e? A gyülekezet közössége válhat olyan helyszínné, ahol valódi közösség tagjai lehetnek a fiatalok, valódi beszélgetéseket, élményeket élhetnek át és valós tapasztalatokra tehetnek szert.

2.2.4. Az olvasóvá nevelés kihívásai a vizsgált korosztályban

A serdülőkor jellemzőinek előbbi felsorolását szeretném bővíteni annak vizsgálatával, hogy mi jellemzi ezt a korosztályt az olvasási szokások és preferenciák tekintetében.

Gombos Péter és Csima Melinda készített egy tanulmányt, amely a magyarországi 2017-es és 2019-es reprezentatív olvasásfelmérés adatait egy speciális területen elemzi. Ez nem más, mint a digitális kor gyermekeinek, más kifejezéssel: a digitális bennszülötteknek az olvasási kedve és az olvasáshoz való viszonya. A tanulmány azt a feltételezést igazolja, hogy az ebbe csoportba tartozó gyermekek mást és másképp olvasnak. A digitális bennszülöttek kifejezés Marc Prensky terminusa, mely széles körben elterjedt és magyarázat nélkül is a legtöbben érteni vélik. Azokat nevezhetjük így, akik a virtuális térben már nem időszakosan, hanem szinten kizárólagosan vannak jelen (Gombos-Csima 2019, 46) és nem későbbi életszakaszban tanulták a digitális eszközök használatát, hanem abba születtek bele. Életüknek nem volt egyetlen olyan pillanata sem, amikor ezen eszközök még nem voltak jelen. Jellemzően két generáció – a Z- és

az Alfa-generáció – tagjait sorolhatjuk ide. A Z-generációhoz az 1995. és 2009. között születettek sorolhatók, az Alfa-generációhoz pedig a 2010. után születettek tartoznak.

Annak, hogy a Z- és az Alfa-generáció teljes mértékben áttért a digitális kultúrára, következményei vannak a könyvekkel és az olvasással való kapcsolatukra is. Ha az említett két olvasásfelmérés adatainak szintjén vizsgáljuk a kérdést, akkor azt a megállapítást tehetjük, hogy a dolgozat szempontjából kiemelt korosztály túlnyomó többsége napi szinten internethasználó. A 2017-es kutatás szerint „a kisiskolásoknak a harmada, a 10-14 éveseknek már közel a háromnegyede, a 14-17 éveseknek pedig több mint 90%-a napi internetező” (Gombos-Csima 2019, 47). A két évvel későbbi kutatás eredményeiből az derült ki, hogy a legaktívabb internethasználók aránya duplájára nőtt, míg azoknak a száma, akik saját bevallásuk szerint soha nem interneteznek, jelentősen csökkent. Mivel a 2019-es kutatás óta átélünk egy világjárványt, valószínűleg azt az eredményt kapnánk egy újabb kutatásból, hogy még inkább nőtt a napi szinten jelentős időt az online térben töltők száma, azoké pedig, akik egyáltalán nem interneteznek, drasztikusan csökkent. A koronavírus gyors terjedése miatt hozott intézkedések jelentős része éppen az iskoláskorúakat érintette. Az online oktatás elrendelése miatt azok is kénytelenek voltak a digitális eszközök használatát igénybe venni, akik egyébként távol tartották volna magukat tőle.

Az internethasználat és a könyvek olvasása között fordított arányosság van, a kutatások eredményei is ezt igazolják. Nyilvánvaló módon és nagyon egyszerűen megfogalmazva: minél több időt tölt valaki a világhálón, annál kevesebb ideje jut az olvasásra. A 2017-es vizsgálat szerint a digitális kultúrától távol maradók között meglehetősen nagy arányban voltak a kifejezetten sokat olvasók. 2019-ben „azoknak, akik saját bevallásuk szerint sohasem lépnek föl a világhálóra, több mint negyede kifejezetten sokszor, gyakran választja a könyvet kikapcsolódásul” (Gombos-Csima 2019, 50). Kifejezetten érdekes lenne egy újabb vizsgálat, amelyben a világjárvány hatásai is jól látszódnak.

Gombos Péter és Csima Melinda tanulmányában hivatkozik Maryanne Wolfra, akinek a digitális bennszülöttekre való meglátásait nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Hangsúlyozza, hogy a digitális kultúra nemcsak a figyelemkoncentrációnkat és a tanulásunkat fenyegeti, de a szépség és az igazság felismerését is. Kulcskérdés, hogy meg tudjuk-e tanítani gyermekeinket a „mélyolvasásra”, amely többek között a kritikai gondolkodás és a problémamegoldás alapja (Gombos-Csima 2019, 47). Az említett kérdésre saját maga válaszol nemmel. A Z- és Alfa-generáció tagjaira éppen az elmélyülés nem jellemző, az online térben töltött idő éppen ezt akadályozza meg számukra az offline térben is.

Tari Annamária foglalkozott nagyon sokat az Z-generációval és egészíti ki az előbb elmondottakat további megállapításokkal. Az elmélyülés képességét szintén akadályozza, az online térben és közösségi médiában szerzett az a megtapasztalás, hogy nincs idő a végiggondolásra, hiszen azonnal kell választ és visszajelzést adni, ezzel párhuzamosan pedig a reakcióidőt drasztikusan csökkenteni kell. „Ha valaki a végtelen impulzusok áradatához szokott és a gyors reagáláshoz, akkor nem tűnik túl vonzónak a lassú belső narráció és az érzelmi átélés” (Tari 2019, 137). Pedig a könyvek éppen ezt az élményt adnák és segítséget nyújtanának abban, hogy a szintén a Z-generációra jellemző szorongás érzése enyhüljön.

Béres Judit a Z-generáció jellemzőit hasonlóan, a következő szavak segítségével írja le: elidegenedett, instant inger- és információözönben felnövekvő, okoseszközöktől és online világtól, közösségi médiától megigézett és attól sokszor a szenvedélybetegség értelmében is függő, megannyi felületes ismerőstől és követőtől körülvett, de magányos és elmagányosodó generáció (Béres 2022, 91).

Ebből a felsorolásból tegyük most egymás mellé azokat a szavakat, amelyek leginkább elgondolkodtatnak vagy megszólítanak bennünket! Számomra a legmeghatározóbbak a következők: elidegenedett, megigézett, függő és magányos. A kifejezések alapján meg is jelennek előttünk a fiatalok. Olyanok, mint a kábítószer hatása alatt levők, akik elveszítették az uralmat önmaguk felett és elveszítették kapcsolatukat a valósággal is. Olyanok, mint akiket elvarázsolt egy boszorkány (és ezen a ponton még a Narniából megismert Fehér Boszorkány is eszünkbe juthat), és nem számíthatnak segítségre, hiszen egyedül kell megharcolniuk démonaikkal. Talán túlzás mindezt így látni és értelmezni, de csak ha így tekintünk rájuk, akkor tudunk könyörületre indulni, megszámni őket és tenni valamit értük.

A biblioterápia alkalmas eszköznek tűnik a Z-generáció megszólítására és segítésére, mert „az interaktív, csoportos, társas tevékenységekkel és segítő olvasmányajánlásokkal sokoldalúan tudja támogatni a mai gyerekek és fiatalok boldogulását, alkalmazkodását” (Béres 2022, 97). Segíti például az empátia növekedését, a tolerancia fejlődését, egy pozitív énkép kialakulását. De segíti a kritikai gondolkodás, az érvelés fejlődését és a problémamegoldó képesség létrejöttét. Ezenkívül a valódi társas kapcsolatok létrejöttében és megélésében is segít, ahogyan arról a serdülők a gyülekezetben című részben már írtam. A szorongás, az egyedül vagyok, elszigetelve, magányosan rémisztő tapasztalatának feloldásához a legtöbbet az ellen-élmény adhat. Ez nem más, mint annak megtapasztalása, hogy nem vagyok egyedül, nem vagyok magamra hagyva, vannak mások is, akik hozzám hasonlóan ugyanazt élik meg.

2.2.5. A fantasztikus műfajok jelentősége a vizsgált korosztályban

Gombos Pétes és Csima Melinda az olvasásfelmérések adatait elemezve érdekes megállapítást tesz. Az adatokból kiderül, hogy átalakult a gyerekek és fiatalok könyvívzlése. „Látványos a fantasztikus műfajok (sci-fi, fantasy) előretörése, illetve – nem meglepő módon – a képregény megjelenése mindegyik korosztály olvasói palettáján” (Gombos-Csima 2019, 52). A következő kérdés, melyet feltettek a tanulmány készítői, az volt, hogy vajon van-e összefüggés a nagyon sokat internetezők és bizonyos műfajok között? Vagyis vannak-e olyan műfajok, amelyet azok olvasnak legszívesebben, akik nagyon sok időt töltenek az online térben. A kérdésre igennel válaszolhatunk. A fantasy-műfajt sokan kedvelik azok közül, akik jelentős mértékben internethasználók. Ehhez képest szinte elenyésző azon fantasyt olvasók száma, akik azok köréből kerülnek ki, akik soha nem lépnek fel a világhálóra. Még erősebb az összefüggés a sci-fi-olvasás és az internetezés között (Gombos-Csima 2019, 53). A sci-fit olvasók csaknem 100%-a folyamatosan internetezik.

A dolgozat témáját tekintve azt a következtetést vonhatjuk le mindebből, hogy vannak olyan műfajok, amelyek kedveltebbek azok között, akik sok időt töltenek az interneten. Mivel a digitális bennszülöttekre, a Z- és az Alfa-generáció tagjaira ez fokozottan igaz, ezért jó választásnak tűnik a fantasy és a sci-fi műfaja arra, hogy ezeket válasszuk egy-egy biblioterápiás foglalkozás témájaként. Valószínűleg vonzóbb lesz számukra, mint egy másik műfajhoz tartozó szöveg.

Ezt erősíti meg Kiss Dávid tanulmánya is, melyben arról ír, miért lehetnek alkalmasak a fantasy-regények az irodalom tananyag tanórai feldolgozására és az olvasóvá nevelésre. A szerző ugyanabból a szomorú megállapításból indul ki, mint amellyel talákoztunk már korábban. Ha arról beszélünk, hogy mennyire szeretnek a mai diákok olvasni és vajon olvasó felnőttek válnak-e majd belőlünk, akkor egy nemmel és egy nagy felkiáltójellel kell kezdenünk mondatunkat. „... ma a böngészésre, nagyfelbontású kép- és videórögzítésre és játékokra egyaránt alkalmas mobiltelefonok, a social media platformjai és alkalmazásai már egyre kisebb korban uralni kezdik a gyerekek szabadidejét” (Kiss 2021, 81), ezért az olvasási rutin meglétét egyre kevésbé feltételezhetjük.

A kiutat a válságból azok a populáris irodalmi alkotások jelenthetik, amelyekkel kapcsolatban él az a reménység, hogy képesek felkelteni a fiatalok érdeklődését és elvezetnek a gyerekek olvasásra való rászokásához. A fantasy műfajába tartozó művek erre különösen is

alkalmasak lehetnek, tekintve, hogy a fiatal olvasók között az egyik legnépszerűbb műfajról van szó.

„A ma fiataljait a realista ábrázolásmód jegyében készült művek helyett sokszor inkább olyan alkotások vonzzák, melyek új világokat teremtenek” (Kiss 2021, 85). Ezért olyan népszerűek a képregényfilm-univerzumok, a sci-fi opuszok vagy a több évadon keresztül futó fantasy történetek.

Amennyiben a fantasy mítoszként fogjuk fel, fontos az a meghatározás, hogy „a mítoszok naív világmagyarázó történetek, az antikvitás korának kollektív tudást hordozó hagyományai az ésszel fel nem mérhető, az emberek életére mégis hatást gyakorló jelenségekről, tudományos megismerés előtti teóriák az embert körülvevő természetes világról” (Kiss 2021, 86). E magyarázat ismeretében érthetővé válik, miért vonzódnak olyan sokan ehhez a műfajhoz. Hiszen minden ember törekvése, hogy értse önmagát és a körülötte világot is minél jobban. A mítoszok – és így a fantasyk is – éppen ebben nyújtanak segítséget. Különösen fontos ez napjainkban, amikor sok olyan történésnek vagyunk a részesei vagy éppen szemlélői, amely érthetetlennek és magyarázhatatlannak tűnik.

A fantasy népszerűségéhez az is hozzájárul, hogy a fantasy művekben ugyan egy konkrét helyszínhez nem köthető, nem létező vagy a valódi világgal párhuzamosan létező másik világ szerepel, de az mégis nagyban emlékeztet a mienkre. Törvényszerűségek jellemzik, amelyek uralják működését, és amelyek a rend fennmaradását szolgálják, ezzel válik a fantasy művekben szereplő világ és az ott folyó élet is, kiszámíthatóvá. Maga a világ, melyet a szerző bemutat, teljes mértékben hitelesnek, elképzelhetőnek és valódinak tűnik, még akkor is, ha bizonyos elemek elnagyoltan, eltúlozva szerepelnek is benne. Mindaz, ami ebben a másodlagos valóságban történik, modell-értékű lehet, a szereplők egy-egy döntése pedig példaként szolgálhat arra, hogy a valós élet hasonló helyzetekben milyen megoldások képzelhetők el.

A tanulmány szerzője az összefoglalásban még egyszer kiemeli, mennyire fontos az olvasóvá nevelés folyamatában, hogy olyan művek kerüljenek a gyermekek és a fiatalok elé, „amelyek elolvasását a gyerekek önként vállalják, vagy amelyeket ők maguk választanak, ajánlanak” (Kiss 2021, 88).

A 13-14 éves korosztály számára az általuk kedvelt műfaj, a fantasy beemelése akár az iskolai keretek közé – irodalomórákon -, akár az iskolán kívüli foglalkozásokon erősen ajánlott.

Dolgozatom további részében egy, a fantasy műfajhoz tartozó regény első fejezete alapján készített biblioterápiás foglalkozástervezetet mutatok be. Ezt megelőzően, a következő fejezet magáról a műről és annak szerzőjéről szól.

3. Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv és szerzője

3.1. Az első gyermek-fantasy

Clive Staples Lewis a hét könyvből álló Narnia-sorozat első kötetét 1949-ben írta. Ez volt Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című, mely jelen dolgozat választott kötete, egészen pontosan annak első fejezete. Bár a megírás sorrendjét tekintve ez a könyv az első, a sorozatban azonban a második helyet foglalja el. Az elbeszélt események időbeli sorrendjét követve megelőzi A varázsló unokaöccse című kötet. Annak ellenére, hogy ez a kötet a megírás időpontját tekintve az későbbi.

Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete alapján azt mutatom be dolgozatomban, hogy egy református gyülekezetben, a 13-14 éves korosztály számára milyen biblioterápiás foglalkozás megtartására nyílik lehetőség.

C. S. Lewist a modern kori gyerek-fantasy megalkotójának tartják. Már rég Cambridge-ben oktató egyetemi professzorként, amikor felvetődött benne a kérdés: Hogyan lehetne elmesélni a gyerekeknek, amit Jézus tett értük? Úgy szeretne volna elmesélni a világ megváltásának történetét, sőt, leginkább úgy érthetővé tenni fiatal olvasói számára, hogy az a lényegről szóljon. A lényeg pedig nem más, mint annak a titoknak a feltárása, hogy „úgy szeretne Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” (János evangéliuma, 3. fejezet, 16. vers – Magyar Bibliatársulat újfordítású Bibliája). A történet lényegéről soha el nem felejtkezve, C. S. Lewis úgy szeretne volna elmondani azt, amit Jézus tett, hogy az megmozgassa a gyerekek fantáziáját, legyen tele kalandokkal és mesebeli lényekkel.

Hadd álljon itt a szerző saját szavaival annak összefoglalása, miért is született meg a Narnia-krónikái. 1961-ben egy kislány levelére válaszolva maga Lewis így fogalmazta meg a Narniában zajló események hátterét és üzenetét:

„Az egész Narnia-i történet a Krisztusról szól. Felteszem magamnak a kérdést: „Tegyük fel hogy volt egy olyan hely, mint Narnia és hogy (mint a mi világunk) elromlott, és mondjuk Jézus el akart menni oda, hogy megmentse (ahogyan a miénkkel tette), vajon mi történhetett volna?” A történetek a válaszaim” (Miklya-Miklya 2022, 3).

Azt a helyet, ahol a Narnia-sorozatban leírt események történnek, másik világnak vagy új világnak is nevezhetjük. A C. S. Lewis által megteremtett világ neve Narnia, ahonnan az egész sorozat is a nevét kapta. Az események Narniában történnek, ahova – ahogyan az a sorozat második könyvének, Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény címűnek az első fejezetéből kiderül – egy titokzatos ajtón keresztül lehet belépni. A sorozat főszereplői – négy testvér – fedezik fel az átjárót a másik világba, majd bátorságot gyűjtve, be is lépnek oda. Narniában élnek meg azokat a fantasztikus kalandokat, amelyekről mi a könyvek elolvasása során szerzünk tudomást.

A fantasy műfajához tartozó művekben, műfaji sajátosságként jelenik meg a másik világ. „Az imaginatív irodalomhoz tartozó sci-fiben a szerzőknek páratlan lehetősége nyílik új világok konstruálására” – írja Domokos Áron: Világgvár: SF-világépítés és –rekonstrukció irodalomórán című tanulmányában (Domokos 2019, 59). Az SF a science fiction vagy a nagyon elterjedt sci-fi rövidítése. A tanulmány szerzője hosszasan ír arról, milyen nehéz válaszolni arra a kérdésre, hogy mi alapján tekintünk egy szöveget sci-finek? Hogyan lehet leírni műfaji sajátosságait? Az egyik meghatározója ennek a műfajnak mindenképpen „a világteremtési/világalkotási/világépítési” szándék. „Ha sci-fit írsz – magyarázza egy 11 éveseknek(!) szóló hazai kreatívírás-oktató segédkönyv -, tudd, hogy egy egész világot kell teremtened!” – idézi Domokos Áron (Domokos 2019, 58). A megteremtett új világok képzeletbeli elrugaszkodások a szerzők és az olvasók világaitól. Az elrugaszkodás azonban sosem teljes. Ezeket a fiktív világokat nem úgy kell elképzelni, hogy elszigetelten, az űr hűvös, halott vákuumában léteznek. Inkább úgy érdemes gondolni rájuk, mint a mi világunk körül keringő műholdakra (Domokos 2019, 58). Azért sem elszigeteltek, és a mi világunktól teljesen független létezők ezek az új világok, mert tudomásunk van róluk és a szerző szándéka szerint bepillantást nyerünk abba, hogyan is működik a másik világ, mi történik ott, illetve mi minden történik a szereplőkkel. A sci-fi műfaj népszerűségét talán annak is köszönheti, hogy nem csupán a fantáziánkat mozgatja meg, hanem bevon a másik világban történő eseményekbe. Azt élhetjük át, hogy a másik világ idegensége, eltérése ellenére is érintettek lehetünk, rólunk is szól valamilyen formában az, amiről olvasunk.

A dolgozat témáját tekintve szintén nagyon fontos megállapítást idéz a tanulmány, mely James E. Gunnától származik: „az SF a változások irodalma: azon irományok gyűjteménye, melyek a való világ emberein végbement változások hatásait mérlegelik akár a múltba, akár a jövőbe vetítve, akár egy teljesen más világba...” (Domokos 2019, 63). Ha összevetjük ezt a definíciót azzal, ahogyan C. S. Lewis megindokolta, miért is születtek meg a Narnia-krónikák,

azt kell mondanunk, hogy a kettő jelentős mértékben hasonlít egymáshoz. Lewis Krisztus tettének hatásait vizsgálja egy teljesen más világba vetítve. Mindaz, amit Jézusról tudunk, a való világban, létező emberek között történt, legtöbbször mégis megjelenik a döbbenet és az értetlenség érzése is, amikor erről hallunk. A gyülekezeti szolgálat során, miközben minden korosztályhoz, itt és most, szeretnénk közelebb vinni azt, ami egykor és ott történt, szembesülünk nehézségekkel. Különösen a fiatalok teszik fel gyakran a kérdést: Mi értelme van Jézus áldozatának? Úgy gondolom, ezért is jó választás számukra Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv, mert a történetből választ kaphatnak kérdésükre. Műfaji szempontból pedig azért jó választás, mert, ahogyan arról Gombos Péter és Csima Melinda is ír tanulmányában, minden ötödik diák –a 2017-es felmérés adatai szerint, a 10-13 évesek között - pozitívan viszonyul hozzá (Gombos-Csima 2019, 52). 2019-ben ehhez képest alig látható változás.

Eddig a szerző szándéka felől közelítettük meg a fantasy-irodalmat és írtam műfaji sajátosságairól, jellegzetességeiről.

Vajon, ha az olvasói oldalról közelítünk - a nyilvánvalókon túl, mint amilyen a képzelet szárnyalása -, milyen további okot találunk a fentebb elemzett műfaj népszerűségére?

Siba Balázs ezt tanulmányában így foglalja össze: „életünknek nemcsak velejárója, hanem szükséglete is, hogy ki tudjunk lépni a mindennapok világából, s ebben a köztes térben feltöltődjünk, új szempontokat, élményeket szerezzünk” (Siba 2020, 27). Ez a köztes tér olyan állapotot jelöl, amelyben úgy vagyunk jelen, hogy egyszerre kapcsolódunk ahhoz a való világhoz, amely körülöttünk van és ahhoz a belső realitáshoz, amely meghatároz bennünket. Az események párhuzamosan történnek ilyenkor bennünk és körülöttünk. Hasonlítható ez az állapot ahhoz, mint amikor közvetlenül elalvás előtt vagyunk. Még van benyomásunk a külvilágról, abból is érzékelünk sok mindent, de már nem olyan élesen, inkább elmosódva, hiszen haladunk a teljes megpihenés és nyugalom állapota felé. Természetesen ébrenlét közben is megtapasztalhatjuk ezt az állapotot, elég, ha önmagunk álmodozással, merengéssel töltött helyzeteinkre gondolunk. A serdülőkre pedig még inkább jellemző az éber álomban töltött idő, sokszor e miatt hangzik a kérdés feléjük: Itt vagy, vagy valahol máshol jársz?

A tanulmány arról ír, hogy az életnek nemcsak velejárója, hogy a köztes térbe tudjunk lépni, hanem szükséglete is. Továbbá: „ennek az átlépési, kilépési szükségletnek a mai társadalomban sokféle formája létezik, és az emberiség történelme során számos lehetőséget,

„kaput” nyitott arra, hogy a jelentést és jelentőséget adó átmeneti terekbe belépünk” (Siba 2020, 27).

Az egyik átlépési lehetőséget a vallás kínálja. „A vallás annyiban különleges átmeneti tér, hogy amíg egy színházi előadás két órára és a színpadra és a nézőtérre vonatkozik, addig a vallás „színpada” az egész univerzum, tere pedig a világ teremtése előttől az örökkévalóságig terjed” (Siba 2020, 28). A vallás itt egyáltalán nem az ópium vagy pótszer korábbi értelmezéseként szerepel. A vallás mint átmeneti tér éppen annak a lehetőségét kínálja, hogy az ne menekülés legyen a valóság elől. A realitással nem szakad meg a kapcsolat, sőt, aki a vallás által felkínált lehetőséggel él, nagyon is tisztában van azzal, hogy milyen az a világ, amelyben él. És bár beleragadhatna abba a csüggedt és reménytelen állapotba, melyet a világ szemlélése vált ki belőle, mégsem így tesz. Tud valami többről, valami másról is, ami reménykedéssel tölti el. A világ és benne önmagunk szemlélése úgy történik, hogy mindaz, amit a köztes térben megértünk és megélünk, visszahat az életünkre és formálja, alakítja azt.

A vallás lehetőséget kínál, és azokra a pontokra mutat, ahol a belépési lehetőség található. Ezeket a jeleket azonban nem kényszerítő erővel mutatja fel és nem is mindenki tekinti hívó jelnek, hogy belépjen rajta.

Az oroszán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete ennek a hívásnak és a rá adható válasznak irodalmi köntösben való ábrázolása. A könyvben szereplő négy testvér közül az egyik, a ruhásszekrény felfedezése után rögtön kimondja következtetését: „ - Nincs itt semmi izgalmas! – sóhajtott fel Peter, és kísétált a szobából. A többiek követték, kivéve Lucyt, aki hátramaradt. Gondolta, felesleges a szekrényajtóval bajlódnia, úgyis zárva lesz, mégsem tudott ellenállni a kísértésnek. - Csak megpróbálom kinyitni – morfondírozott magában félhangosan. - Legnagyobb meglepetésére az ajtó már az első kísérletre könnyedén kinyílt, és két molyirtó golyócska gurult ki a szekrény belsejéből, mintha évek óta arra vártak volna, hogy végre kiszabadulhassanak. Belesett. Szorosan lógtak egymás mellett a kabátok, és hosszú bundák is akadtak közöttük. Lucy mindig is szerette a bunda illatát és tapintását. Fogta magát, belépett a szekrénybe, és arcát a kabátok közé fúrta” (Lewis 2022, 12). Lucy, akinek a könyv végén a Merész nevet adják, az első a testvérek közül, aki nemcsak látja hívó jelet, hanem él is azzal a lehetőséggel, amit az átlépés kínál neki. Ha nem tette volna meg ezt a lépést, nemcsak ő, hanem mi is szegényebbek lennénk, mert soha nem hallottunk volna azokról a fantasztikus kalandokról, melyekben része lesz.

3.2. Keresztyén gyerekirodalmi alkotás

Gombos Péter több tanulmányában is foglalkozott a gyerekirodalom és a keresztyén gyerekirodalom kérdésével. Arra a kérdésre, hogy mi a gyerekirodalom, sokkal egyszerűbb a válasz, mint azt első hallásra gondolnánk. „Komáromi Gabriellával egyetértve valljuk, hogy a gyerekirodalom csak a befogadó felől értelmezhető” (Gombos 2021, 57). Azok az irodalmi alkotások tartoznak ide, melyeket a gyermekek számára valami miatt érdekesek és szívesen olvassák őket. Legtöbbször ennek oka nem is határozható meg pontosan.

A következő kérdés, melyet érdemes tisztázni, hogy mi a keresztyén irodalom? Egészen biztosan nem a keresztyén könyvek összessége. A keresztyén könyvek többsége tanítói vagy ismeretszerzői jelleggel íródott, de „irodalmat más szemmel, más lélekkel, más szívvel olvasunk” (Gombos 2021, 58). A legtöbb keresztyén könyv sokkal direkter próbál hatni, mint amennyire ez az irodalomban elviselhető – olvassuk szintén a tanulmányban, ahol a Narnia-sorozattal szemben is éppen ez fogalmazódik meg kritikaként. Bár az utószótól eltekintve mégsem mondhatjuk, hogy a tanítói szándék a meghatározó.

Általában a keresztyén gyerekönyvekkel szemben jogos lehet a kritika, hogy túlságosan szájbarágós, nem engedi meg az olvasónak a szabadságot arra, hogy felismerésekre jusson a mű olvasása közben. Fogalmazhatunk úgy is, hogy a szerző nem bízik olvasóiban annyira, hogy a műben bemutatott szereplők döntése és cselekedetei, valamint az adódó helyzetek alapján azok megfelelő következtetéseket vonnak le.

Ha nem feltétlenül a tartalmát tekintve sorolunk egy művet a keresztyén irodalom/gyerekirodalom körébe, akkor találunk-e másik szempontot, ami alapján lehetséges a besorolás? Ismét Gombos Péter meghatározására támaszkodhatunk, mely szerint: „Keresztény gyermek- és ifjúsági irodalomnak jelen esetben azokat az irodalmi alkotásokat tekintem, amelyek keresztyén szerzők tollából születtek, s bár címzettjeik nem feltétlenül vallásos gyerekek, a regények, mesék, novellák értékrendje egyértelműen a krisztusi tanításon alapul” (Gombos, é.n.).

Ha jó keresztyén gyermekönyvet keresünk, talán éppen azt kell megtalálnunk, amely nem akar szándékosan keresztyén lenni – írja végül összegzésében Gombos Péter -, majd hozzáteszi: „nem kell attól félnünk, hogy olyan szerzők között keressük a bibliai tanítást hitelesen képviselőket, akik sosem kérkedtek ezzel, s a műveik sem kaptak erre utaló címkét” (Gombos 2021, 59).

C. S. Lewis könyvét egyértelműen nemcsak a keresztyén gyerekkönyvek, hanem a keresztyén gyerekirodalom körébe is sorolhatjuk. Nemcsak azért, mert szerzője többször tett bizonysgot hitéről és meggyőződéséről és nemcsak témája miatt, hanem azért is, mert hitelesen képviseli a bibliai tanítást.

3.3. A szerzőről

Clive Staples Lewis 1898-ban született Belfastban. Ha a róla szóló életrajzokat végigolvassuk, és a bennük található valamennyi adatot egymás mellé tesszük, akkor sem jutunk el ahhoz a lényegi elemhez, mely a valódi C. S. Lewist jellemezte.

Egyfajta „kisfiús nagyság” birtokában volt – ír róla Homoki Gyula tanulmányában. Ez a kisfiús nagyság abból fakadt, hogy egyszerre jellemezte őt intellektuális nagyság és lelki-spirituális gyermekiesség.

„Gondolatait olvasva egyfelől egy alapos és a racionalitás talaján szilárd lábakon álló intellektus képe rajzolódik ki bennünk, aki nem csupán a saját szakterületén (a középkori és reneszánsz angol irodalomtörténet) kutatásában vált vitathatatlan tekintéllyé, de keresztyén hitre térése után .... laikus teológusként széleskörű elismertségre is szert tett” (Homoki 2020, 116-117). Lewis megtérése előtt sokáig vívta harcát a hit és a hitetlenség között és hitre jutásához a barátjával, J. R. R. Tolkien-nel folytatott beszélgetések nagymértékben hozzájárultak. Megtérés után az apologetika briliáns művelőjének számított.

Az intellektuális érettség mellett találkozunk azzal, hogy gyermeki nyelvezetet használt, melyet sokan kevésbé tudományosnak tartottak, de amelynek segítségével a keresztyén tanítás legnehezebb kérdéseit is egyszerű, követhető módon tudta kifejtetni.

„Lewisnak ez a kettős arca már életében hozzájárult ahhoz, hogy az emberek egyszerre felnézzenek szellemi teljesítményére, és mégis közel érezzék magukat hozzá” (Homoki 2020, 116). Játékos, gyermeki közvetlensége a Narnia-köteteken keresztül is tömegeket érintett meg.

Lewis azonban nemcsak személyiségében és munkásságában hordozott kettősséget, hanem teológiai gondolkodásmódját is ez jellemezte. Ennek forrása pedig azoknak az élményeknek a meg tapasztalásai volt, melyek már gyermekkorában is meghatározóak voltak. Fantáziája – mondhatjuk úgy is -, hogy szükségszerűen fejlődött a korai évektől kezdve. Idejét

ugyanis nagyrészt magányosan töltötte, különösen azután, hogy bátyja bentlakásos iskolába került. A fiatal Lewis világokat képzelt el magának, melyeket különböző állatfigurákkal népesített be és képzeletben sokat időzött ezek között. Nyilvánvaló, hogy felnőttként, amikor Narniáról írt, ezekből a gyermekkori képekből is nagyon sok megjelent előtte. Autobiográfiájában Lewis saját gyermekkorának ezen korszakára a következőképpen emlékszik vissza: " ... megállapítható, hogy ebben az időben – hat-nyolc éves koromban – csaknem mindenestül a képzeletem világában életem, az pedig egészen bizonyos, hogy képzeletvilágom élményeit tartom a legfontosabbnak azokból az évekből" (Homoki 2020, 117).

A másik meghatározó élménye Lewisnak, amit szintén tapasztalt már gyermekkorában: az Öröm utáni vágyódás és néhány minősített pillanatban ennek az Örömnek a megtapasztalása. Az Öröm egyfelől egy „episztemológiai valóság”, amely által az ember kielégíthetetlen vágyat érez valami önmagán túlira, másrészt az Öröm ismertetőjegyei közé tartozik a megfoghatatlanság, „a váratlan megjelenés” (Homoki 2020, 118). Ez a vágyat semmiféle emberi tapasztalat nem tudja kielégíteni, ebből következett Lewis számára, hogy mindez annak bizonyítéka: egy másik világ számára van teremtvé. Addig, amíg oda el nem jut, a már most és a még nem feszültségében él. „Ezt a világot pedig nem a józan ész eszközeivel felszerelt felnőtt ragadhatja meg, hanem aki a fantázia hívásának engedve kész magát a varázslat kiszámíthatatlanságára bízni” (Homoki 2020, 128)

Ezért is hangsúlyozza Lewis többször, teológiai és írói munkásságában is , hogy mennyire fontos ennek a gyermeki attitűdnek a megőrzése. Nem más ez, mint „a magunkon túlira való nyitottság, a rácsodálkozás, az izgatottság, a szemtől szembeni állapot tapasztalása” (Homoki 2020, 123).

4. Biblioterápiás foglalkozás C. S. Lewis Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete alapján

4.1. A foglalkozás célja, körülményei

A 3. sz. melléklet tartalmazza, annak a biblioterápiás foglalkozásnak a tervezetét, melyet olyan fiatalok között lehet megvalósítani, akik az általános iskola 7. és 8. évfolyamának tanulói. Lelkészként előnyt jelent, hogy a csoporthoz tartozók közül mindenkit személyesen ismerek és óvodás koruk óta tartottam hittan foglalkozásokat közöttük. Ezért évek óta, rendszeresen, hetente találkozunk. Lehetőségem nyílt arra, hogy alaposan megismerjem őket és bizalmi kapcsolat alakuljon ki közöttük. Sokszor keresnek meg nemcsak hitbeli kérdésükkel, hanem személyes életük kérdéseivel is.

A korábbi beszélgetésekből is tudom, hogy mennyire foglalkoztatja őket a pályaválasztás és a továbbtanulás kérdése. Számítalan lehetőséget látnak maguk előtt, de sokszor bizonytalanok abban, hogy melyik a számukra kijelölt út. Életkorukból adódóan ők azok, akik konfirmációi vizsgára és fogadalomtételre is készülnek. Egy gyülekezet felnőtt, önálló tagjai lesznek. Ez a felnőtt-lét sokszor riasztja őket és számítalan kérdésük van ezzel kapcsolatban is. Ha hitbeli fejlődésüket vizsgáljuk, akkor azt a megállapítást kell tennünk, hogy hitük is változáson megy keresztül, az Istennel való személyes kapcsolat megélésének lehetősége is előttük áll.

Az előbb leírtak miatt tartok nagyon fontosnak egy olyan foglalkozást, melynek célja mindenekelőtt a bátorítás. Abban szeretném segíteni őket, hogy legyen bátorságuk belépni abba az új, másik világba, melynek kapuja most tárul fel előttük – legyen az egy új iskola vagy a gyülekezet közössége vagy az Istennel való kapcsolat.

A foglalkozás helyszíne a református gyülekezeti ház, mely ismerős a fiataloknak, mégis különbözik a megszokott, iskolai környezettől.

Lehetőségem van arra, hogy személyesen is megszólítsam és hívjam őket, hiszen rendszeresen találkozunk, de a számukra jól ismert online térben is eljuttatom hozzájuk a meghívót.

4.2. A foglalkozás felépítése

A foglalkozás alapos felkészülést igényel. Ezek közé tartozik a megszólítandó célcsoport sajátos élethelyzetének végiggondolása. A 13-14 éves korosztály élethelyzetének elméleti és gyakorlati vonatkozásairól a 2. fejezetben, valamint a foglalkozás célkitűzésének meghatározásakor írtam.

A felkészülés szakaszához tartozik a résztvevők megszólítása, a foglalkozáson használt szöveg – mely C. S. Lewis *Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény* című művének első fejezete – előzetes, többszöri feldolgozása, értelmezése, valamint a szöveg fénymásolása.

Szükséges a foglalkozás helyszínének, a gyülekezeti háznak előkészítése és berendezése, valamint a foglalkozáshoz szükséges eszközök biztosítása.

Miután a résztvevők megérkeznek, fontos a csoportszabályok megbeszélése.

A foglalkozás elejére olyan játékot választottam, mely fejleszti a koncentrációt és segít abban, hogy a csoport tagjai egymásra hangolódjanak. Mivel a csoporttagok jól ismerik egymást, nem tartottam szükségesnek ismerkedős játékok alkalmazását, de más csoportösszetétel esetén természetesen ezzel kezdeném a foglalkozást. Nagyon sok ismerkedős, névtanulós játék közül lehet választani, de bőséges a választék a koncentrációt fejlesztő játékok esetében is.

A szöveggel való ismerkedés előtt olyan ráhangoló kérdések hangzanak el, amelyek segítségével eljutunk ahhoz a könyvhöz, melynek választott fejezete a foglalkozás alapjául szolgál. Az első kérdéscsoport *Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény* című könyv külső megjelenésére vonatkozik, melyből a résztvevők első, spontán benyomásáról kapunk képet. A könyv borítójáról, az ott felismerhető élőlényekről és élettelen dolgokról, valamint a használt színekről tesztek fel kérdéseket. A résztvevők által adott válaszokat értékelő megjegyzések nélkül hallgatja mindenki. A foglalkozás ezen részében van lehetőség egy közös, vizuális alkotás elkészítésére is, amely erősíti a csoport tagjaiban az összetartozás érzését. A csoport minden tagja részt vesz az alkotás folyamatában, ezzel kifejezésre jut az is, hogy mindenki fontos és mindenkire egyformán szükség van ahhoz, hogy elkészüljön a mű. Az elkészült mű egy padlókép, melyet mindenkinek lehetősége van néhány percig tanulmányozni.

Ezután következik a mű bemutatása. A szöveget a csoportvezető olvassa fel, megszakítás nélkül.

A mű feldolgozása különböző kérdéscsoportok segítségével történik. Az első kérdéscsoport célja a cselekmény visszaidézése, melyek segítségével képet kapunk arról, mennyire értették meg a szöveget a résztvevők. A történet helyszínére, körülményeire és a szereplőkre vonatkozó kérdések szerepelnek itt. Ennél a résznél felhívhatjuk a résztvevők figyelmét arra, milyen megragadó a könyvben a táj- és karakterábrázolás és milyen egyszerű, olvasmányos a mű nyelvezete (Felvégi 2010, 165).

A következő kérdéscsoport segítségével feltérképezzük, hogy az első fejezetben milyen kérdések, problémák figyelhetők meg, azokat hogyan értelmezik a résztvevők. Ezt követően azt vizsgáljuk meg, hogy maguk a szereplők hogyan reagáltak az életükben bekövetkező változásra és arra, hogy új környezetbe kerültek. Ezek a kérdések előkészítik annak felismerését, hogy a könyv szereplőinek és résztvevőinek a jelenlegi élethelyzete hasonlóságot mutat. Amennyiben a résztvevők közül valaki kapcsolatteremtési nehézségekkel küzd, lehet utalni azokra a találkozásokra, amelyekben a könyv szereplőinek része volt és tanulságot levonni abból, ahogyan ezt ők megélték.

Ennél a kérdéscsoportnál lehet utalni arra is, hogy a könyvben a jó és rossz közötti harc is megjelenik, és a könyv szereplői nem csupán kívülről szemlélik azt, hanem részesei lesznek azáltal, hogy választaniuk kell, melyik oldalra állnak. Miközben halad előre a történet, a szereplőkben belső harc is dúl a jó és a rossz között. A könyv végén mindegyik testvér kap egy melléknevet, amely azt jelzi, hogy győzött bennük a jó. Ezek a nevek a következők: Peter, a Fenséges, Susan, a Nemes, Edmund, az Igazságos és Lucy, a Merész. Az első fejezetben azonban valószínűleg más nevekkal illetnék a négy testvért. Ezért került a kérdések közé az, amelyik arra vonatkozik, hogy milyen nevet adnának a testvéreknek az alapján, ahogyan a professzorra tekintenek?

A harmadik kérdéscsoport célja, hogy a résztvevők felfedezzék a hasonlóságot a mű és saját helyzetük között. Először a csoport tagjainak korábbi tapasztalataira vonatkozó kérdés hangzik le, amely alapján visszagondolhatnak arra, milyen volt korábban új helyre, környezetbe kerülniük? Majd a jelen helyzet, az életükben most következő változások, új helyzetek, új világok felismertetése a cél, egyúttal bátorítás arra, hogy legyen bátorságuk ezekhez közelebb lépni, sőt, belépni ezekbe. Bátorító célzattal beszélhetünk ismét arról, milyen pozitív változást láthatunk a testvéreken, miután beléptek az új világba és megvívta a maguk harcát is. Ezen a ponton tehetjük fel azt a kérdést is, hogy az említett, testvéreknek ajándékozott nevek közül melyiket választanák önmagukban a legszívesebben?

A foglalkozás lezárása során egyrészt időt adunk az elcsendesedésre, másrészt arra, hogy írott formában fejezzék ki mindazt, amit fontossá vált számukra. Ennek külső segítése egy gyertya meggyújtása a közösen megalkotott padlóképnél. A belső elcsendesedést pedig egy írásos tevékenység segíti.

4.3. A foglalkozás értékelése

A foglalkozást olyan fiataloknak tervezem, akiket én is jól ismerek, valamint ők összeszokott csapatnak számítanak. Ennek a helyzetnek számtalan előnye van, de érdemes előre felkészülni olyan helyzetekre, amikor egy résztvevő azért nem válaszol, mert úgyis tudja mindenki, mit mondana. A foglalkozás elején szükség lehet annak a kimondására, hogy mitől új és más az a helyzet, amiben vagyunk. Más, mert más a helyszín, ahol találkozunk. Más, mert nem hittanórán vagy konfirmációi előkészítőn vagyunk együtt, hanem egy biblioterápiás foglalkozáson. A foglalkozás elején ezért szerepel az a feladat, melyben azt kérem a résztvevőktől, csukják be a szemüket, majd nyissák ki és úgy nézzenek körül, mintha most látnának először.

A foglalkozás célja, minden résztvevő bevonása. Aki nem szívesen válaszol szóban, az is lehetőséget kap a vizuális alkotás elkészítése során a megnyilatkozásra.

Úgy gondolom, ennek a foglalkozásnak a megtartása során sikerül azt a célt elérni, hogy a fiatalok felismerjék, hol vannak most olyan ajtók előttük, melyek egy másik, új világra nyílnak. Bátorítást is kaphatnak, mely segíti őket abban, hogy belépjenek ezeken.

Ezt a biblioterápiás foglalkozást terveim szerint továbbiak is követik. Nagyon szívesen választanék Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény további fejezeteiből is. Érdekes lenne nyomon követni a szereplők jellemének alakulását. A másik lehetséges szempont annak megvizsgálása lenne, hogy az egymással és a könyv többi szereplőjével való kapcsolatukban milyen történések következtek. A választott korosztály szempontjából a legérdekesebb mégis annak tanulmányozása lenne, mit nyertek a szereplők azzal, hogy beléptek Narniába.

5. Összegzés

Dolgozatom megírásának kezdetén azt a kérdést tettem fel, lehetséges-e és ha igen, akkor mi a módja annak, hogy a fejlesztő biblioterápiát alkalmazzuk gyülekezeti szolgálatban – esetemben református lelkészként?

A fejlesztő biblioterápia módszere egyértelműen kapaszkodót és segítséget jelenthet abban a válságban, amely mai világunkat és benne az egyházat is jellemzi. A könyvek olvasása során önmagunkkal szembesülünk, miközben értelmezzük mindazt, ami történik körülöttünk és bennünk.

Ahhoz, hogy a biblioterápiát gyülekezeti kontextusban értelmezzük, szükség van először egy olyan definíció megfogalmazására, mely megjelenik a gyülekezeti irányultság és a biblioterápia, valamint a teológiai tudományok közötti kapcsolat. A második fejezetben az előbbi szempontok alapján a biblioterápiát a gyakorlati teológián belül, a gyülekezetpedagógia részeként határoztam meg.

Arra a kérdésre tehát, hogy tekinthetünk-e lehetőségként a fejlesztő biblioterápiára a gyülekezeti szolgálatban, egyértelműen igennel válaszolhatunk.

A dolgozat további részében gyakorlati szempontból vizsgáltam meg a biblioterápia alkalmazási lehetőségét. Egy választott korosztály – a 13-14 évesek – körében, egy választott mű, Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezetének alapján készített biblioterápiás foglalkozástervezetet mutatok be.

Részletesen elemzem ennek a korosztálynak a sajátosságait, jellemzőit, különösen az olvasói szokások és preferenciák tekintetében. Azt is kifejtem, ennek ismeretében miért alkalmas a választott mű -, mely az első gyermek-fantasy – a korosztály megszólítására és miért lehet eszköze az olvasóvá nevelésnek.

A biblioterápiás foglalkozás tervezése során azt a célt szerettem volna elérni, hogy bátorítsam a foglalkozáson résztvevőket abban, hogy lépjenek be azokba az új világokba, amelyek ajtaja most tárul fel előttük. Gondolok itt arra, hogy jellemzően ez a korosztály folytatja majd tanulmányait másik iskolában. Ők azok, akik a gyülekezetben konfirmációi vizsgára és fogadalomtételre készülnek, így a gyülekezet közösségébe is felnőtt tagként léphetnek be. Ezen kívül pedig változik hitük tartalma, Istenről alkotott képük, mindez magában

hordozza a hitbeli növekedés lehetőségét is, egy Istennel való személyes kapcsolatba való belépést.

Református lelkészként én magam arra felismerésre jutottam, hogy biblioterapeutaként is szolgálhatok azokban a gyülekezetekben, melyek rám bízottak. Fontosnak tartom más lelkészekkel és gyülekezetekkel is megismertetni ezt a módszert, illetve áldásai lennének egy olyan közösségnek is, melynek azok a lelkészek a tagjai, akik a megfelelő biblioterápiás végzettséggel rendelkeznek.

A jövőre azzal a reménységgel tekintek, hogy jól tudok élni majd élni azzal a lehetőséggel, melyet a fejlesztő biblioterápia szakirányú továbbképzés jelent.

Irodalomjegyzék

Béres Judit (2022): Élet a sorok között. Irodalomterápiás gyakorlatok mindenkinek. Budapest: Libri Könyvkiadó, 270 p.

Béres Judit (2017): „Azért olvasok, hogy éljek”. Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig. Pécs: Kronosz Kiadó, 290 p.

Doll, Beth - Doll, Carol (2011): Fiatalok biblioterápiája. Könyvtárosok és mentálhigiénés szakemberek együttműködése. Könyvtári Intézet, 168 p.

Domokos Áron (2019): Világgyár: SF-világépítés és –rekonstruálás irodalomórán. In: Anyanyelvi Kultúráközvetítés, 2. évf. 2. sz. 58-96.p.

Felvégi Emese (2010): Olvassunk a ruhásszekrényben! (Ajánlás C.S. Lewis Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című klasszikus gyerekirodalmi alkotásának tanórai felhasználására). In: Új Pedagógiai Szemle, 60. évf. 3-4. sz. 164-186. p.

Gombos Péter (2021): A keresztény gyerekirodalom és a humor. In: Anyanyelvi Kultúráközvetítés, 4. évf. 1. sz. 57-64 p.

Gombos Péter – Csimá Melinda (2019): A digitális bennszülöttek olvasási kedve, olvasáshoz való viszonya a 2017-es és 2019-es felmérések tükrében. In: Anyanyelvi Kultúráközvetítés, 2. évf. 2. sz. 45-57. p.

Gombos Péter: Keresztény erkölcs a gyerekirodalomban, keresztény gyerekirodalom. In: Katolikus Hitvédelem és Megújulás honlapja [online] Pécs: Katolikus Hitvédelem és Megújulás, [é.n.] [2023.04.30.] <URL: <https://www.karizmatikus.hu/images/stories/docs/ker-gyirod.rtf.pdf>

Homoki Gyula (2020): C.S. Lewis és a gyermekiesség teológiai megközelítése. In: Sárospataki Füzetek, 24. évf. 3. sz. 115-128. p.

Jeney Éva (2012): Nyitott könyv. Irodalom, terápia, elmélet. Budapest: Balassi Kiadó, 215 p.

Kaposi László (szerk.) (1993): Játékkönyv. Budapest: Marczibányi Téri Művelődési Központ, 78 p.

Kiss Dávid (2021): A Ruhásszekrényen át az Olümposztra I. Fantasy regények az irodalom tananyag tanórai feldolgozása és az olvasóvá nevelés szolgálatában. In: Tantárgy-pedagógiai Kaleidoszkóp, 81-91 p.

Lewis, C.S. (2022): Narnia 2, Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény. Budapest: Harmat Kiadó, 210 p.

McGrath, Alister E. (1995) : Bevezetés a keresztény teológiába, Budapest: Osiris Kiadó, 439 p.

Miklya Luzsányi Mónika (2022): Az oroszlán nyomában. Tábori feladat- és ötlettár C.S. Lewis: az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című regénye alapján. Kiskunfélegyháza: Parakletos Könyvesház. 24 p.

Peresztegi-Nagy Lídia - Varga-Amár Lászlóné (2021): Fogalmazás munkafüzet C. S. Lewis Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyvéhez, Budapest: Kálvin Kiadó, 154 p.

Siba Balázs (2020): A rítus mint belépés a vallás átmeneti terébe. In: Vallástudományi Szemle, 16. évf. 1. sz. 25-33. p.

Siba Balázs, Szabóné László Lilla és Pángyánszky Ágnes (szerk.) (2019): Együtt a hit útján: Gyülekezetpedagógiai kézikönyv. Budapest: Kálvin Kiadó, 399 p.

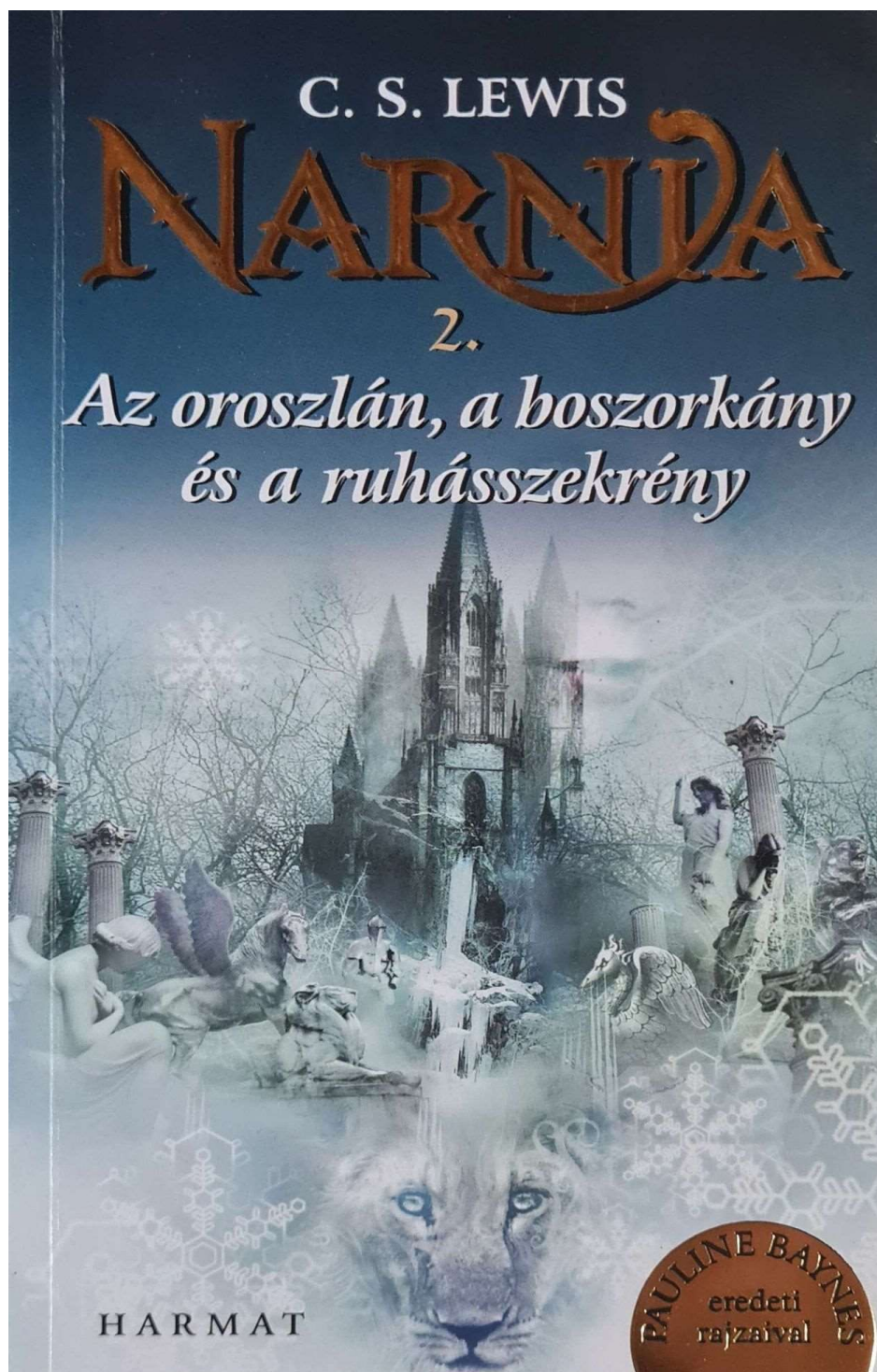
Szűcs Ferenc (1993): Teológiai etika, Budapest: Református Zsinati Iroda Tanulmányi Osztálya, 315 p.

Tari Annamária (2019): Online illúziók – offline valóság: #alfageneráció, #zgeneráció: klinikai pszichológiai jelenségek és tarsadalom-lélektani szempontok az információs korban. Budapest: Tericum Kiadó. 323 p.

Melléklet

1. számú melléklet

Az oroszlán, a boszorkány és ruhásszekrény című könyv borítója

2. számú melléklet

Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete

Lucy felfedezi a ruhásszekrényt

Élt egyszer négy kisgyermek: Peter, Susan, Edmund és Lucy. A háború bombázásai elől a szüleik vidékre küldték őket, messze Londontól. Ez a kis könyv az ő kalandjaikról szól. Egy világtól elzárkózott, szórakozott öreg professzor háza lett az új otthonuk. Ettől az épülettől minden messze volt, a legközelebbi vasútállomás tíz mérföldre, a postahivatal pedig két mérföldre helyezkedett el. A Professzornak nem volt felesége, ezért a hatalmas házat egy házvezetőnő és három cseléd – Ivy, Margaret és Betty – tartotta rendben. Velük persze nem sokat találkozunk a történet folyamán.

A Professzor idős, mindig jókedvű ember volt, bozontos, ősz haja körülölelte az arcát. A gyerekek szinte első pillantásra megkedvelték. Bár amikor megérkeztek, és az öreg kinyitotta az ajtót, nagyon meglepődtek. Kedvesen üdvözölte őket, Lucy, a legkisebb lány mégis megijedt. Edmund pedig annyira viccesnek találta, hogy alig bírta magába fojtani a nevetést. Úgy tett, mintha az orrát akarná kifújni.

Első este, amikor a gyerekek vacsora után elkészöntek és felmentek az emeletre, rögtön megtárgyalták az eseményeket.

- Azt hiszem, minden rendben lesz. Ennél jobban nem is alakulhattak volna a dolgok. Az öreget nem érdekli, hogy mit csinálunk – mondta Peter.
- Engem egy kedves medvére emlékeztet – tette hozzá Susan.
- Na, hagyjuk! – legyintett Edmund, aki halálosan fáradt volt már, de épp az ellenkezőjét próbálta mutatni. – Ez egyáltalán nem érdekkel engem!
- Miért? – csodálkozott Susan. – Egyébként nem ágyban volna a helyed?
- Mintha anyát hallanám – felelte mérgesen Edmund – Nehogy már te mondd meg nekem, hogy mikor menjek aludni! Menj te, ha ennyire akarsz!
- Nem lenne jobb, ha mindnyájan lefeküdnénk? Nagy bajba kerülünk, ha meghallják, hogy még mindig ébren vagyunk – szólt közbe Lucy.

- Nem hiszem – mondta Peter. – Ebben a házban senki sem törődik azzal, hogy a másik mit csinál. Különben sem hallanak semmit. Az ebédlő innen tíz percre található, és mindenhol folyosók és lépcsők húzódnak.
- Mi ez a zaj? – kiáltott fel hirtelen Lucy. Tudnotok kell, hogy ez volt a leghatalmasabb ház, amelyben a gyerekek valaha is megfordultak, tele titokzatos járatokkal, üres szobákba nyíló, hatalmas ajtókkal. Nem csoda, hogy a hang hallatán egy kicsit megborzongtak.
- Ez csak egy madár, te gyáva kukac! – mondta nyugalmat színlelve Edmund.
- Még hozzá bagoly – tette hozzá Peter. – Ez a hely biztosan egy madárparadicsom. Na, most tényleg megyek aludni. Folytassuk inkább holnap a beszélgetést! Nemcsak a ház tűnik izgalmasnak, de a környék is. Láttátok, milyen óriási hegyeken át vezetett ide az út? Hát az erdőket? Mindenféle állatok lakhatnak ott, például sasok, szarvasok, héják, sőt, még veszélyes ragadozók is!
- Borzok!
- Rókák!
- Nyulak!

Egymást túlkiabálva sorolták a különböző állatneveket.

Nagy bánatukra azonban a következő reggel zuhogó esőre ébredtek. Hiába lestek ki az ablakon, a sűrű esőfüggöny eltakarta a hegyeket és az erdőket, még a kis kerti patak sem látszódt.

A Professzorral együtt megreggeliztek, utána felmentek a számukra kijelölt szobába. A helyiség hosszú és alacsony volt, két ablaka a kertre nézett, a másik kettő az ellenkező irányba.

- Hát persze, hogy most kell esnie! – zúgolódott Edmund.
- Ne morogj mindig, Ed! – szólt vissza Susan. – Fogadni mernék, hogy egy órán belül kiderül az ég. Addig pedig remekül elszórakozunk hiszen itt van egy rádió meg ez a rengeteg könyv is.
- Én inkább felfedezőútra indulok a házban! – mondta Peter.

Ezt mindenki jó ötletnek találta. Most nagyon figyeljete, mert itt kezdődnek az igazi kalandok! Már említettem, hogy ez egy olyan ház volt, amit egyszerűen nem lehetett kiismerni. Hogy miért? Mert a legaprólékosabb vizsgálódás után is maradt egy-két

feltáratlan helyiség, rejtett zug, félreeső lépcső. De nem is sorolom tovább, hisz el tudjátok képzelni!

A felfedezőút elkezdődött Az első néhány ajtó üres szobákba nyílt, ezen persze egyáltalán nem lepődtem meg a gyerekek, hiszen nem lehet egy ekkora házat bebútorozni. Aztán olyan helyiségbe jutottak, amely inkább egy hosszú teremre emlékeztetett, mint egy szobára, a falakon képek sorakoztak, valamint egy teljes páncélöltözet is megbújt itt. A következőben zöldre festett falakat találtak, ahol csupán egyetlen hárfa árválkodott a sarokban. Aztán következett három lépcső lefelé, öt felfelé, majd egy pici emeleti előszoba, aztán megint egy ajtó, ami egy erkélyre nyílt.

A gyerekek egymás után nyitogattak be az emeleti szobákba is, ahol a hosszú polcok zsúfolásig teltek régi könyvekkel. Némelyik vastagabb volt, mint az ősrégi misekönyvek és Bibliák. Végül egy majdnem üres szobára bukkantak, ahol egy hatalmas, kopott ruhásszekrény meredt rájuk a túloldáról. Az ajtajain közepén üveg volt. A bútordarabon kívül csupán egy halott méhecske feküdt az ablakpárkányon.

- Nincs itt semmi izgalmas! – sóhajtott fel Peter, és kísétált a szobából.

A többiek követték, kivéve Lucy, aki hátramaradt. Gondolta, felesleges a szekrényajtóval bajlódnia, úgys zárva lesz, mégsem tudott ellenállni a kísértésnek.

- Csak megpróbálom kinyitni – morfondírozott magában félhangosan.

Legnagyobb meglepetésére az ajtó már az első kísérletre könnyedén kinyílt, és két molyirtó golyócska gurult ki a szekrény belsejéből, mintha évek óta arra vártak volna, hogy végre kiszabadulhassanak. Belesett. Szorosan lógtak egymás mellett a kabátok, és hosszú bundák is akadtak közöttük. Lucy mindig is szerette a bunda illatát és tapintását. Fogta magát, belépett a szekrénybe, és arcát a kabátok közé fúrta. Az ajtót természetesen nyitva hagyta a biztonság kedvéért. Továbbhaladt befelé a kabátok rengetegében. Meglehetősen sötét volt, ezért kezét előrenyújtotta, nehogy beüsse a fejét a szekrény oldalába. Megtett két vagy három lépést, de még mindig nem érte el a hátlapot.

„Nahát! Ez egy hatalmas szekrény lehet!”- gondolta. Lépdelt előre, és jobbra-balra lökdöste maga elől a kabátokat. Egyszer csak valami csikorogni kezdett a talpa alatt. „Csak nem a molyirtó golyócskákon taposok?” – tűnődött magában. Lehajolt, hogy megtapogassa. A szekrény aljának kemény fája helyett az ujjai valami puha, szemcsés, hideg dolgot érintettek.

- Nagyon különös – ámuldozott egyre jobban, és megint tett néhány lépést előre.

A következő pillanatban érezte, hogy nem a kabátok puha, lágy anyaga súrolja az arcát, hanem egy kemény, szúrós dolog.

„Mintha száraz faágak lennének” – gondolta, bár kissé furcsának tűnt, hogy mit keresnének itt ilyenek

Hirtelen különös fényre lett figyelmes maga előtt. Nem ott, ahol a szekrény hátát sejtette, hanem jóval távolabb. Aztán valami puha és hideg hullott a fejére.

Körülnézett, és egyszeriben ráébredt, hogy egy behavazott erdő közepén áll. Éjszaka volt, hópelyhek ringatóztak a levegőben.

Hát szó se róla, kissé meglepődött, de ez csak fokozta benne a kíváncsiságot. Háta mögött látta a sötét fatörzsek között a nyitott szekrényajtót és az üres szoba körvonalait. Azért hagyta nyitva az ajtót, mert tudta, milyen balga dolog, ha valaki bezárja magát egy szekrénybe.

„Bármikor visszamehetek, ha valami kellemetlen dolog történne!” – nyugtatta magát, és bátran elindult előre a messziről derengő fény felé. Krapp, krapp – ropogott a hó a lába alatt. Tíz perc gyaloglás után odaért, és egy lámpaoszlopot pillantott meg a tisztás közepén. Lucy igazán nem értette, hogy kerülhetett ez ide, és azon tűnődött, most mitévő legyen. Ahogy ott álldogált, apró neszre lett figyelmes, mintha parányi lábak trappolnának a hóban, sőt egyenesen felé tartanának. Nemsokára különös kis élőlény bukkant elő a sűrűből.

Alig lehetett magasabb Lucynél, és a feje fölé havas esernyőt tartott. Deréktól felfelé emberformája volt, de a lábai – melyeket sűrű, fekete szőr borított – kecskepatában végződtek. Farka is volt, amit Lucy csak később vett észre, ugyanis gazdája pedánsan átvette az esernyőt tartó karján, hogy ne a hóban húzza. Nyakába vastag, vörös gyapjúsálat tekert, a bőre is vörösnek tűnt. Az alak egyszerre keltette furcsa, mégis rokonszenves lény benyomását. Nyeszlett szakálla és göndörkés haja volt, a feje búbján pedig két kicsi szarvacska hegyesedett felfelé. Egyik kezében – ahogyan már említettem – esernyőt tartott, a másikban barna papírba burkolt csomagokat. Úgy nézett ki a havas tájban megpakolva, mintha éppen a karácsony előtti nagy bevásárlásból jönné. Egy faun volt ez a különös alak, aki Lucy megpillantva még a csomagokat is elejtette.

- Te jószágos ég! – kiáltott fel.

3. számú melléklet

Biblioterápiás foglalkozástervezet

C. S. Lewis: Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyve első fejezete alapján

A foglalkozás azt a kérdést járja körül, hogyan és milyen formában lehet a fiataloknak találkozni egy, az addig megszokottól különböző másik világgal. A foglalkozás segíteni szeretné őket abban, hogy legyen bátorságuk belépni a másik világba vezető ajtón.

Téma: Találkozás egy másik világgal

Történet: C.S. Lewis: Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyv első fejezete

Célcsoport: 13-14 év

Létszám: 10-12 fő

Helyszín: Református gyülekezeti ház

Időtartam: 60 perc

Kellékek: Nyomtatott/fénymásolt példányok (12 db) az első fejezetről, Kett-módszerben használatos anyagok közül egy nagy, kör alakú kék terítő, melyet középre helyezünk, különböző színű anyagcsíkok, gyertyatartóban gyertya, papír, tollak.

A foglalkozást vezeti: Riedling-Kovács Szilvia

Felkészülés

- *A megszólítandó célcsoport sajátos élethelyzetének végiggondolása*

A fiatalok életkorukból adódóan olyan élethelyzetben vannak, amikor változások következnek életükben. Mindezt úgy is megfogalmazhatjuk, hogy egy, addig ismeretlen világ határához érnek. Melyek lehetnek ezek az új világok számukra?

1. A pályaválasztás során új iskolába, ezzel együtt új közösségbe kerülnek.
  2. A konfirmációi előkészítők és a vizsga, valamint a fogadalomtétel során egy gyülekezeti közösség felnőtt, önálló tagjai lesznek.
  3. Feltárulhat számukra az Istennel való személyes kapcsolat és a hit megélésének új lehetősége.
- *Résztvevők megszólítása*
    1. A 13-14 éves fiatalok személyes megszólítása és meghívása hittanórák során.
    2. Istentiszteletek alkalmával az alkalom meghirdetése.
    3. Gyülekezet Facebook-csoportjában plakáton és meghívón keresztül a fiatalok hívogatása.
  - *S.C. Lewis művéből az első fejezet fénymásolása.*
  - *A gyülekezeti terem előkészítése, berendezése.*
  - *Rokon művek számbavétele.*

Célkitűzés

A felvetett kérdés tudatosítása és megbeszélése.

Tudatosítani: hol vannak azok az ajtók (szimbolikus értelemben), amelyek a másik világba való átlépést jelentik? Ha van bátorságuk ahhoz, hogy ezekbe tudatosan lépjenek be, megtapasztalhatják, milyen lehetőségekkel élhetnek majd ott.

A foglalkozás forgatókönyve

Megérkezés, csoportszabályok tisztázása, megbeszélése: Egyes szám első személyben beszélünk, titoktartás, nem ítélezünk, elfogadás, nyitottság, megszólalás és hallgatás joga.

Együttműködésre készítő, koncentrációt fejlesztő játék

A csoport tagjait párt választanak maguknak. A pár tagjai egymás mellett állnak, de nem érhetnek egymáshoz, és nem nézhetnek egymásra. Koncentráció után – mindenféle jelzés nélkül

– egyszerre kell elindulniuk, meghatározott számú lépést megtenniük, majd megállniuk. Nehezíthetjük a feladatot úgy, hogy a párok tagjai közötti távolságot egyre növeljük – egészen addig, amíg kívül kerülnek egymás perifériális látómezején (Kaposi, 1993, p 12).

Ráhangoló beszélgetés és játék (Miklya – Miklya, 2022,

1. Találós kérdés: Mi az, amit minden nap kinyitasz és becsuksz?

Az elhangzó válaszok alapján illetve után:

- A szemed – Hunyd be a szemed, majd nyisd ki és nézz szét úgy, mintha most látnál vele először! Mit látsz?
- A szád – Fordulj oda a melletted ülőhöz és mondj neki pár biztató szót!
- Ajtó – Nagyon sokféle van. Állj fel és némán játszd el, hogy kinyitasz egy ajtót és ott belépsz!
- Van még valami, amit sokan kinyitnak és becsuknak naponta: a könyv. Miért jó kinyitni egy könyvet?

2. Önkéntes jelentkezők a tér közepén elhelyeznek egy kék színű, kör alakú terítőt. Miután ez megtörtént, borítójával felfelé rátesszük C.S. Lewis: Az oroszán, a boszorkány és a ruhásszekrény című könyvét.

Ma ezt a könyvet fogjuk közösen kinyitni!

Ráhangoló kérdések:

- Miután elolvastad a címét, mit gondolsz, miről szól a könyv?
- Vizsgáld meg a borítón található illusztrációt! A borítón szereplő élőlények és élettelen dolgok közül melyik ragadta meg a figyelmet? Melyiket látod úgy, hogy egészen aprólékos, részletekbe menő az ábrázolása és melyik sejtelmes, elmosódott?
- Milyen érzelmeket váltanak ki belőled a borító színei?

3. Padlókép megalkotása

Az előre elhelyezett színes anyagcsíkokból mindenki választ magának egyet. Következő feladatként a kék terítőre, a könyvtől balra azok teszik le a kendőjüket, akiknek a választott színe illik a nyárhoz, jobb oldalra pedig azok, akiknek a télhez illik. A

elhelyezés során figyelni kell arra, hogy mindenki számára jusson hely! Az anyagsíkokat tetszőleges formában lehet elhelyezni – akár kiegyenesítve, akár valamilyen formát alkotva belőle.

A mű bemutatása (a csoportvezető felolvasásában, megszakítás nélkül)

A mű feldolgozása

1. A cselekmény visszaidézésére felteendő tervezett kérdések
  - Hova jutunk és kikkel találkozunk a történet elején?
  - Miért kerülnek a gyerekek a professzor házába?
  - Mikor játszódik a történet?
  - Miért volt olyan különleges a professzor háza? Létezik ilyen ház a valóságban?
  - Hova jutott el Lucy a szekrényen keresztül?
  - Kivel találkozott?
2. A mű cselekményében megfigyelt problémák, kérdések és a szereplők által azokra adott válaszok
  - Hogyan fogadhatta a négy testvér az ideiglenesen új helyre költözést?
  - Milyen volt az új világ, amelybe kerültek, és hogy érezték ott magukat? Volt-e bennük igazi kíváncsiság, felfedező vágy?
  - Segítette-e őket az új helyzetben az, hogy nem egyedül tapasztalják meg a változást?
  - A könyv végén a szereplők a tulajdonságaikra utaló új nevet kapnak. Az első fejezet – különösen az alapján, ahogyan a professzorra gondolnak (Lewis 2022, p 8), te milyen nevet adnál nekik?
3. A résztvevők segítése abban, hogy a mű és saját helyzetük között hasonlóságot fedezzenek fel
  - Kerültél-e új helyre, környezetbe – talán úgy, hogy nem saját elhatározásodból mentél oda? Mesélnél róla? Milyen tapasztalatokat szereztél? Milyen érzés most visszagondolni a korábbi élményre?
  - Álltál-e már egy ismeretlen, csukott ajtó előtt? Kinyitottad?

- Van esetleg az életedben most ilyen ajtó? Továbbtanulás – gyülekezet – Istennel való kapcsolat?
  - Be mernél-e lépni egy olyan ajtón, amely ismeretlen helyre vezet?
  - Kivel, kikkel találkozhatasz egy ilyen ajtó mögött?
  - Mit mondanál annak, aki az ajtó mögött van? Ha Isten lenne az ajtó mögött, mit mondanál neki? Kérdeznél-e tőle valamit?
4. A megértést elősegítő kiegészítő tevékenységek köre, az alkalom lezárása
- Gyertya meggyújtása – Isten jelenlétét, közelségét jelképezi
  - Papírlapok kiosztása – írd fel azt a kérdést/kérdéseket, melyeket feltennél Istennek!

Ellenőrzés, értékelés

- Hogyan hatott a mű a foglalkozás résztvevőire?
- Mennyire voltak aktívak?
- Fedeztek-e fel összefüggést saját életük és mű között?
- Elérte-e a foglalkozás a kitűzött célt?